

# מרכז אריאל והשמאל הישראלי

מחקר בעריכת יונה הדרי

פרק א'

## הקדמת המערכת

פוטנציאל האיום האסטרטגי על ישראל, המציב את מדינת היהודים על סף הסיכון הקיומי, גובה מחיר גבוה הן ברמת הפרט והן במישור הציבורי. אחד ממנגנוני ההגנה, שבאמצעותם נרתע הפרט מן ההתמודדות עם המצב, הוא בניית עולם וירטואלי הנעדר זיקה אל הממשותף הגשמית. דמותו הטרגי-קומית של **שמעון פרס**, הנמלט מן המציאות אל מחוזות האופוריה של "מזרח תיכון חדש", היא מאפיין מובהק של תופעה זו. תגובה הפוכה מזו עלולה להיות הסתגרות ופיתוח פרנויות על ידי הפרזה לא מודעת של רמת הסיכון, עיוורון סלקטיבי והחמצת חלון של הזדמנות היסטורית. הנה כי כן, כדי שלא ליפול בפח הדיסוננס הקוגניטיבי, חייב הפרט – מרכז מחקר לא כל שכן – להעמיד את עקרונותיו, קל וחומר את מסקנותיו, לבחינה חוזרת. אחת הדרכים לכך היא קבלת היזון חוזר מיריב אידיאולוגי, קשה ונחרץ ככל שיהיה. במקרה של "מרכז אריאל למחקרי מדיניות", היריב האידיאולוגי הטבעי הוא השמאל הישראלי על פלגותיו – החל בשמאלן האנטי או הפוסט-ציוני וכלה ביוצאי האקטיביזם הציוני נוסח מפא"י ואחדות העבודה ההיסטוריים. על בסיס הנחת העבודה שלעיל, קיבל המרכז

את הצעתה של ד"ר יונה הדרי, המלמדת באוניברסיטת בן גוריון, לערוך מחקר שעיקרו: **הצגת הנחות היסוד של מרכז אריאל בפני קבוצת אנשי שמאל**. שורה של הנחות היסוד המתבססות על מחקרי המרכז (וראו להלן: "תהליך שלום או אכיפה אסטרטגית") הוגשו לד"ר הדרי, וזו הציגה אותם בפני אנשי שמאל שבחרה לצורך המחקר. למותר לציין שמחקרי המרכז וכן המאמרים **בנתיב** עומדים לרשות חברי המדגם של ד"ר הדרי.

שיטת המחקר כפי שקבעה ד"ר הדרי מתבססת על שורה של שיחות עומק שמקיימת החוקרת עם איש שמאל המגיב על סוגיות מרכז אריאל, (ראו הפירוט ב"דברי הסבר" של ד"ר הדרי להלן). המחקר בשלמותו אמור לראות אור במהלך שנת 2002 בהוצאת **מרכז אריאל למחקרי מדיניות** בשיתוף עם הוצאה חיצונית. כל סבב של שיחות יראה אור ב**נתיב** החל בגיליון זה.

בסבב הנוכחי נוטלים חלק פרופ' **יגאל עילם** וד"ר **מרטין שרמן**. יצוין שההכפשות, דברי הבלע והגידופים שבהם בחר עילם לפאר את דבריו, הושארו על כנם. כידוע "הסגנון הוא האדם", וישפטו הקוראים.

בסבב השיחות שיראה אור בגיליון מאי יקחו חלק פרופ' **זאב צחור** ומר **שמאל כץ**. ■

# דברי הסבר במקום מבוא

## ד"ר יונה הדרי

- פרופי **יגאל עילם**, היסטוריון המלמד במכללה האקדמית ספיר ובסמינר הקיבוצים.
- ההיסטוריון פרופי **זאב צחור**, נשיא המכללה האקדמית ספיר.
- ד"ר **חנה יבלונקה**, חוקרת החברה הישראלית, עומדת בראש המסלול ללימודי מדינת ישראל, אוניברסיטת בן גוריון בנגב.
- פרופי **יוסף נוימן**, ביולוג ופילוסוף, אוניברסיטת תל אביב.
- ההיסטוריון פרופי **יוסף גורני**, אוניברסיטת תל אביב.
- הסוציולוג פרופי **משה ליסק**, חתן פרס ישראל למדעי החברה, האוניברסיטה העברית ירושלים.
- פרופי **משה הלברטל**, פילוסופיה ומחשבת ישראל, האוניברסיטה העברית ירושלים.

שלבי המחקר הם ארבעה: מרכז אריאל חיבר לבקשתי את המסמך המציג, לדעת חבריו, את הסוגיות העיקריות בסכסוך הישראלי-ערבי. בשלב שני הצגתי את המסמך לעיונו של כל מרואייני וכן מסרתי לבקשתם מחומרי המרכז: ניירות עמדה, ספרים, מאמרים, נתוב וכו'. לאחר שהתייחסו לסוגיות בפגישותינו, גיבשתי את דבריהם באישורם. בשלב השלישי, ביקשתי לשוחח עם חברי מרכז אריאל כדי שגיבנו לשבע שיחות – המאמרים הללו. בשלב הרביעי, אמסור את תגובת חברי המרכז למרואיינים לסבב תגובה נוסף מסכם. לפניכם דוגמה ראשונה של ארבעת השלבים הללו: הסוגיות שחיברו חברי מרכז אריאל למחקרי מדיניות; תגובתו של ההיסטוריון פרופי יגאל עילם לסוגיות; תגובתו של ד"ר מרטין שרמן, איש מדעי המדינה, לדברי יגאל עילם; תגובת ד"ר עילם על השגותיו של ד"ר שרמן. דוגמה זו מנהירה את השיקול העיקרי בבחירת ארבעה שלבים: **איזון**. שניים מכל מחנה.

ייתכן שאוכל לאחר המסע האינדוקטיבי הזה לומר גם את דברי, ובין היתר גם לדעת באיזו מידה אנחנו, בני כל המחנות, אונסים את המציאות, בייחוד אם היא קשה, מסוכסכת ומאיימת, לתוך מיטת סדום של אידיאולוגיות למיניהן. גם ייתכן שאוכל לדעת איזה מבין שני המחנות הללו נוטה יותר לכליאת המציאות ההיסטורית בסד האידיאולוגי, ואולי גם להבין פשרה של נטייה זו.

עבודה זו היא מן המרתקות, המסקרנות והמדאיגות שעשיתי מימי. וזאת לא רק מפני המציאות השוררת במזרח התיכון, אלא במידה רבה בשל פרשניה וחוקריה של מציאות זו – המרואיינים שניאותו להשתתף במחקר זה. ■

**א**ף כי אין זה מעניינם של הקוראים לדעת כיצד נולד מחקר זה, דומני שסיפור לידתו של המחקר עשוי לעניין את הקורא. והרי סיפור הדברים: תמיד הייתי במחנה 'הנכון'. ללא הרהור וערעור. עמדותי הפוליטיות היו מגובשות ומוצקות, והיכרותי עם המחנה 'הלא נכון' היתה מצומצמת ושטחית. שהרי המחנה הזה, כך חונכתי וכך לימדו אותי, 'יצא לתרבות רעה והיה לאחרי'.

בשנים האחרונות התחלתי לקרוא ולשאול – להתודע באופן שיטתי ויסודי יותר למחנה 'הלא נכון' – האחר. הגיעו הדברים לידי כך שמסע ההתודעות הזה החל לובש צורה מסודרת וממוסדת יותר: במסגרת המסלול ללימודי מדינת ישראל באוניברסיטת בן גוריון שבנגב, ערכתי בשנה שעברה סמינר לתלמידי שנה ג (בחטיבה ללימודי צבא וביטחון) שעניינו היה בעיקר הסכסוך הישראלי-ערבי כפי שהוא משתקף בעיתון **הארץ** במיוחד, ובכתב העת **נתיב** – **ניחוח השוואתי**. התבאר לי שאף שמכל תלמידי השכלתי, עדיין דרך לימוד וחקר ארוכה לפני. הצעתי, אפוא, בקיץ האחרון, **למרכז אריאל למחקרי מדיניות**, להציג את הנחות היסוד של המרכז, כפי שהם באים לידי ביטוי בניירות העמדה, במאמרים, במחקרים ובנתיב, בפני שורה של אנשי שמאל – היסטוריונים וסוציולוגים בעיקר. רציתי לבחון את עקרונות המרכז באמצעות יריבים אידיאולוגים, מכל מקום, באמצעות אלו החולקים במוצהר על הנחות היסוד של המרכז.

פניתי עד כה לעשרה. הם נענו ברצון. אלא ששלושה מבין העשרה נשרו: האחד, לאחר שהשיב בפירוט תוך התייחסות לסוגיות, כתב לי לאחר תקופת מה שאין זה הזמן המתאים לפרסם את דבריו, אשר על כן הוא מבקש לא לפרסמם. השני נאלם דום ולא השיב לפנייתי, לאחר שנענה בחיוב וקיים עימי מספר שיחות-תשובה. השלישי, לאחר שעיינ בסוגיות המרכז, כתב לי בערך בזו הלשון: שאין הוא עומד למשפט, שאינו נאשם ואינו רוצה להיות נאשם ולהשיב מעמדת נאשם. השלושה שסירבו: האחד התחרט, השני השתק והשלישי פסל את שופטיו. השבעה שענו נפגשו עמי לסדרת שיחות, בין שתיים לשבע:

ד"ר יונה הדרי מלמדת במסלול ללימודי מדינת ישראל, החטיבה ללימודי צבא וביטחון, אוניברסיטת בן גוריון בנגב. ספרה **מלחמה, רליגיוזיות ומשיחיות במחשבה הציבורית בישראל** יראה אור בסוף השנה בהוצאת מכון הרטמן והקיבוץ המאוחד, בסידרה שבעריכת **אבי שגיא וידידיה שטרן**.

# תהליך שלום או אכיפה אסטרטגית – סוגיות לדיון

מרכז אריאל למחקרי מדיניות – המערכת\*

## מבוא

**מ**רכז אריאל למחקרי מדיניות הוקם במטרה לבחון את צדדיו השונים של התהליך המדיני הידוע בציבור כ"תהליך השלום". השאלה הנשאלת היא, האם תהליך זה הוא אכן ביטוי למגמות פיוס היסטורי בין העולם הערבי לבין ישראל, שבמהלכו תסתלק ישראל מכיבושיה הטריטוריאליים בסיני, יש"ע ורמת הגולן, תסכים לכינונה של מדינה פלשתינית בארץ ישראל המערבית, ובתמורה תזכה בשלום הנכסף?

האפשרות האחרת היא, בחינת התהליך כאכיפה אסטרטגית (Strategic Abuse) מצד הערבים, קרי: שילוב של הונאה אסטרטגית (דוגמת הסכם ריבנטרופ-מולוטוב שנועד להרדים את הסובייטים) מזה, ואיום במלחמה, מזה. זאת, תוך ניצול הפער ההולך וגדל במאזן הצבאי לטובת הערבים ו"עייפות החומר" בציבור הישראלי המוכן להולכת שולל ולהונאה עצמית.

מאחר ששולי הטעות מבחינתה של ישראל מצומצמים ביותר, והימור אסטרטגי שגוי עלול להביא את מדינת היהודים אל סף הסיכון הקיומי, יש לבחון את הנושא לגופו. להלן סוגיות לדיון.

## 1. השלמה עם קיומה של ישראל, קרי: עם ישות ריבונית לא מוסלמית באזור

אם ניתן יהיה להוכיח שחלה התמתנות של ממש בשנאת ישראל בעולם הערבי, תדלו הקריקטורות הארסיות המועתקות מן השטירמר, פגה הכחשת השואה, חל מיתון בהערצת היטלר והנאציזם וחדלה הדה-הומניזציה של האדם היהודי והדה-לגיטימציה של מדינתו – כי אז ניתן יהיה, וגם זאת בזהירות רבה, לדבר על מגמות של שלום במזרח התיכון.

## 2. מירוץ החימוש וההוצאות הצבאיות

אם רמת ההוצאות הצבאיות במזרח התיכון מצויה במגמת צמצום, והזרמת המשאבים הכלכליים מופנית לרווחת האוכלוסייה, סימן הוא שבאזור חל מפנה מסוים בכיוון של דמוקרטיזציה, שיפור כלכלי ונכונות לשלום. כך בין הערבים לבין עצמם ובנים לבין ישראל. סקירה קצרה של מגמות-העל במרחב השמי במהלך שני העשורים האחרונים מציגה את התמונה הבאה:

## א. הסלמה במירוץ החימוש

**מ**ירוץ החימוש בזירה עמד בדרך כלל ביחס ישר למחירי הנפט. אולם מאז כיבוש כוויית בידי עיראק ומלחמת המפרץ השנייה, על אף ירידות במחירי הנפט, ניכרת הסלמה במירוץ החימוש, הקונוונציונלי והבלתי קונוונציונלי כאחת. הרקע למירוץ החימוש הוא לזו משטרים טוטליטריים בתוספת נופך המיידית את עריצויות האיסלם: עקרון הגייהאד והמלחמה כאתוס. במקרה המיוחד של ישראל, קיים מרכיב נוסף והוא ההיבט הציוויליזציוני. ישראל נתפסת על ידי העולם הערבי – והדגש על "הפנדמנטליזם המוסלמי" בנידון שגוי מעיקרו – כמשלט קדמי של המערב השנוא. מכאן הביטוי המקובל לישראל: "השטן הקטן", שהוא שליחו של ארה"ב, היא "השטן הגדול".

התפרקותה של בריה"מ, וקץ המערך הגלובלי הדו-קוטבי, הביא להצפת שוק הנשק באמלי"ח זול ללא עכבות פוליטיות. צמצום תקציבי ההגנה של ברית נאטו ומדינות ברית ורשה לשעבר ב-50 אחוזים ויותר, חולל תחרות מצד יצרניות הנשק במערב על כיסו של הקונה הפוטנציאלי. ביצועי חילות הקואליציה במלחמת המפרץ השנייה פרצו שוקים לנשק אמריקני. שילוב כל התהליכים שלעיל הפכו את המזרח התיכון לשוק עיקרי של רכישות נשק. פרסום הקונגרס בוושינגטון אודות היקף החימוש

\* הסוגיות כפי שהוצגו במאמר זה מבקשות לייצג חתך אופייני, הגם חלקי, של פרסומי המרכז.

בעולם מציב את המזרח התיכון במקום הראשון: 42 אחוזים מכלל רכישות הנשק בתבל, פי 20 מן הממוצע העולמי (הפרסום משנת 1995. עדכוני הפרסום מאז 1995 מציגים תמונה דומה).

## א 1. מירוץ החימוש הקונוונציונלי

מירוץ זה כולל את כל מדינות ערב, אולם בא לידי ביטוי בעיקר בהתחמשות המקפת של ארבע מדינות ערביות או מוסלמיות הטוענות לכתר של הגמוניה אזורית: עירק, אירן, מצרים וסוריה – שתי הראשונות, בעיקר לאחר המלחמה ביניהן; מצרים וסוריה כחלק מהכנות גלויות לקראת מלחמה בישראל. אזור למגמה זו תשמש העובדה שהמזרח התיכון הוא המקום היחיד בעולם מאז מלחמת העולם השנייה, שבו חוסלו שתי מדינות על ידי שכנים רבי עצמה: **כוויית** חוסלה בידי עירק, **לבנון** בידי סוריה. המערב בראשותה של ארה"ב אץ להציל את כוויית עתירת הנפט. לבנון הופקרה לנפשה תחת כיבוש סורי. עם חיסולה של לבנון הנוצרית, ישראל נותרה הישות הריבונית הלא מוסלמית היחידה בכל המרחב השמי שבין האוקיינוס האטלנטי ועד המפרץ הפרסי.

הכנותיה הגלויות של מצרים למלחמה נעות בשני מישורים: (1) רמת ההוצאות הצבאיות; (2) הצהרות בעל-פה.

(1) למזלה של קהיר, מצרים היא המדינה היחידה במרחב הנעדרת כל פוטנציאל של סיכון אסטרטגי. עם זאת, מצרים היא מן המדינות העניות בתבל עם תמי"ג לנפש הנע בין 800 ל-1,000 דולרים. סביר היה להניח שלאור עובדות אלה תצמצם מצרים צמצום מרחיק לכת את הוצאותיה הצבאיות למען רווחת הפרט. כך עשו מדינות ברית נאטו לאחר התפוררותה של בריה"מ, כאשר צימצמו את הוצאותיהן הצבאיות מ-5 אחוזים במוצע ל-2-3 אחוזים. אולם לא זו בלבד שמצרים לא צימצמה את צבאה, אלא ש-28 אחוזים (14 מיליארדי דולרים) בקירוב מכלל התמי"ג המצרי מוקדש להוצאות צבאיות. זהו מאפיין של מדינה במלחמה.

(2) בפקודת היום עם פתיחת תמרוני הצבא המצרי: באדר 1, 2, וכו', האויב המוגדר הוא "האויב הציוני". עשרות מאמרים ומחקרים על נושא המלחמה בישראל רואים אור באין מפריע בעיתונות המצרית. "רוז אל יוסוף", שבועונו של מובראכ<sup>1</sup> הוקדש כולו לריאיון עם שר המלחמה המצרי בסוגיית המלחמה בישראל.

דמשק במובן זה היא העתק של קהיר. מצבה הכלכלי חמור אף מזה של מצרים, על המדינה עובר תהליך קשה של משבר כלכלי. זאת על אף העובדה שכיבוש לבנון מכניס לכיסי הצמרת הסורית סכומים הנאמדים ביותר מ-20 אחוזים מן התמי"ג של סוריה.

## א 2. מירוץ החימוש הבלתי קונוונציונלי

### ■ טילים בליסטיים

אם בשנת 1985 נספרו מספר הטילים המאיימים על גוש דן בעשרות בודדות, המספר בשנת 2000 הוא 2,000. חלק ניכר מהם חמוש באמל"ח להשמדה המונית. בצד ההסלמה באלפי אחוזים עלה הטווח האפקטיבי ועבר את הנקודה הקריטית מבחינת יכולתו של חיל האוויר להתמודד עם

האיום. סוריה ומצרים ממושות היום בטיל לטווח של 700 ק"מ (סקאד-די). פירושו של דבר כי ניתן לשגר מן המדבר המערבי במצרים, או מגבול עירק במקרה של סוריה. הנה כי כן, השמדת המשגרים, כפי שעשה זאת חיל האוויר במבצע שלי"ג, אינה באה בחשבון בשל ההגנה האנטי-אווירית הסמיכה.

כזכור, כשל חיל האוויר האמריקני-בריטי-צרפתי להשמיד ולו סוללה אחת של טילי אל-חוסייין (סקאד) במלחמת המפרץ. היה זה בשמים פתוחים ללא הגנה אווירית בעלת משמעות, בתנאי מודיעין אידיאליים ובעדיפות אסטרטגית וטקטית מכרעת. במקרה של פרוץ מעשי איבה באזור, התמונה תהיה שונה בעליל. יחסי הכוחות יהיו בכל מקרה לטובת האויב, ובין ישראל לאתרי הטילים (חלקם הניכר, המתודלקים בדלק מוצק, חפורים במחילות תת קרקעיות) תחצוץ הגנה אנטי אווירית מן הסמיכות והמשוכללות בעולם. קשה להעלות על הדעת כי במקום שבו כשלו חילות האוויר של הקואליציה בתנאים אידיאליים יצליח חיל האוויר של צה"ל בתנאי נחיתות.

### ■ אמל"ח להשמדה המונית

עירק, סוריה, מצרים, אירן ולוב הן יצרניות אמל"ח להשמדה המונית בהיקף המציב מדינות אלה בצמרת היצרניות בתבל. זמינותן, עלותן והטכנולוגיות הפשוטות לייצורן של האמל"ח הכימי והביולוגי ("נשק גרעיני של העניים" כפי שביטא זאת צדאם חוסיין בזמנו) הביא לקפיצת מדרגה בתחום זה בעיקר בעשור האחרון. מאחר שאמל"ח להשמדה המונית כשמו כן הוא, ישראל, שבה 70 אחוזים מכלל האוכלוסייה היהודית מצטופף בגוש דן ובסביבתו המיידית (שטח של כ-800 קמ"ר בלבד), היא יעד אידיאלי לתקיפת גזים או נבגי גחלת (Anthrax) המשוגרים בטילים.

### ■ אובדן הרתעה גרעינית

עקרון ההרתעה הגרעינית נסמך על הנחת היסוד שלפיה איום גרעיני מצידה של ישראל ימנע מהערבים את החרבתה אם וכאשר זו תובס בשדה הקרב הקונוונציונלי. באמצעות עיקרון זה מגבה פרופי שי פלדמן, המבטא בנידון את תפיסת השמאל הישראלי, את המלצתו לנסיגה אל גבולות ה-4 ביוני 67. אולם בחינה מקרוב של סוגיה קרדינלית זו מגלה שהיא בנויה על הנחת יסוד שגויה מעיקרה.

### הרתעה גרעינית מתקיימת באחד משני האופנים

#### הבאים:

1. פוטנציאל גרעיני בידי מדינה המוקפת באויב העולה עליה במאזן הקונוונציונלי אך חסר כושר גרעיני. מצב זה של הגמוניה גרעינית ישראלית, אפיין במשך תקופה ארוכה (1964-1985) את יחסי ישראל-ערב.

2. מאזן אימה גרעיני, כאשר משני צידי המתרחס מתקיים בעת ובעונה אחת מאזן קונוונציונלי וגרעיני המסוגל להשמיד את האויב במהלומת "המכה השנייה" ולהביא ל"השמדה הדדית מובטחת" (MAD - Mutual Assured Destruction). מצב זה התקיים בין ברית נאטו לברית ורשה בימי המלחמה הקרה.

האמל"ח הכימי והביולוגי שבידי הערבים איזן זה כבר את הפוטנציאל הגרעיני שבידי ישראל, אולם העדיפות הקונוונציונלית הגדולה של העולם הערבי אינה מאפשרת

<sup>1</sup> גיליון מרס 1995.

הפוליטיקאים הבכירים בישראל, ביניהם שמעון פרס ויצחק רבין המנוח. עם מכפילי עוצמה (קבועים) נמנים בין היתר: "ממדים טריטוריאליים", "נכסים אסטרטגיים קרקעיים", "גבולות בני הגנה", "גודל הצבא", וכו'. עם מכפילי עוצמה משתנים נמנים: "חוסן כלכלי", "מורל לאומי", "אופי המשטר" וכו'.

בצד שילובן של שתי מגמות העל כפי שתוארו לעיל, מתקיים תהליך אובדן שורה ארוכה של מכפילי עוצמה הדרושים לעצם קיומה של מדינה בסביבה עוינת. כאשר גיעו הערבים למסקנה שישראל התדרדרה אל סף המסה הקריטית המבטיחה להם מזעור מרבי של סיכון אסטרטגי, הם יכריעו את ישראל במלחמה. להלן מכפילי עוצמה עיקריים המצויים בשלבי שחיקה ואובדן.

#### ■ יכולת אכיפה של הסכמים

כל הסכם בינלאומי אינו שווה את הנייר שעליו נכתב אם אין לצדדים היכולת לאכופו. במאזן הכוחות של ישראל מול העולם הערבי נעדרת ישראל יכולת אכיפה. ההסכם עם מצרים הוא דוגמה לכך. לבד ממלחמה גלויה, הפרה מצרים את רוב הסעיפים בהסכם שעליו חתמה, בידיעה ברורה שאין לישראל יכולת (וספק אם יש לה רצון) לאכוף על מצרים את כיבוד ההסכמים.

ששת הסעיפים הבאים מציגים כשל אסטרטגי בתחום אחד בלבד: **נטישת רמת הגולן**. לא זו בלבד שהנטישה מתבצעת ללא כל ניתוח אסטרטגי-מדיני לעתיד הניתן לצפייה ולהערכה, אלא שהיא לוכדת את ישראל בפח קטלני של אובדן מכפיל עוצמה המכריע לעצם קיומה, זאת מבלי להשאיר אופציות פתוחות למקרה של כישלון.

#### ■ מסירת הגולן – מבוא לחזרה אל גבולות החלוקה

גבולותיה של ישראל בגיבוי הקהילה הבינלאומית הם גבולות החלוקה על פי החלטת האו"ם 181. מסירת רמת הגולן מחוללת את התקדים הדרוש לערבים כדי להסיג את ישראל לגבולות החלוקה, שכן דינם של שטחים שנכבשו ב-1967, מבחינת הערבים, כשטחים שנכבשו ב-1948.

#### ■ מסירת רמת הגולן ומגמות פשיזציה של המשטר

מסירת רמת הגולן ללא ביטול חוק רמת הגולן בכנסת הוא הפרה בעליל של חוק 97 ב בסעיף בגידה. החוק קובע כי "כל מי שעושה או מתכוון לעשות ששטח ריבוני של מדינת ישראל (ורמת הגולן בכלל זה) יימסר לריבון זר, דינו מיתה או מאסר עולם". הפרת החוק על ידי שלושה ראשי ממשלה בישראל – מעשה שאין לו תקדים בהיסטוריה המודרנית, למעט במקרה של כניעה לאומית דוגמת כניעת ממשלת פטן ב-1940 – קבעה נורמה המאפיינת משטרים טוטליטריים. ריקון זה של תפקיד הפרלמנט מתוכנו ופגיעה במעמד בית המשפט העליון הם מהלומה למעמד הדמוקרטיה, המאפשרת לראשי ממשלה לבצע פוטש גלוי. הדוגמה האחרונה לכך היתה מעשהו של אהוד ברק בקמפ דייוויד. הכרזתו כי "אחתום על ההסכמים גם אם יישארו בממשלתי 9 שרים ורבע מחברי-הכנסת..." וכן: "העם, לא הכנסת, יאשרו אותם", הן אמירות אנטי-דמוקרטיות בעליל. (אגב, ברק, מבלי שהיה ער לכך, חזר על דברי מוסוליני.) אין כלל להעלות על הדעת שבדמוקרטיה

את מאזן האימה של השמדה הדדית מובטחת כפי שהיה קיים בין שתי מעצמות העל. השליטה על מרחבים עצומים וההתחמשות המקפת באמל"ח קונוונציונלי שימשו בידי בריה"מ וארה"ב בבחינת פוליסת ביטוח בפני איום קיומי של כלל האנושות. מאחר שישראל חסרה מרכיב זה, מה שנותר הוא השמדה הדדית מובטחת שבמהלכה תביא ישראל אמנם למותם של מיליונים וחורבן מקיף במרחב השמי, אולם היא תיכחד לבטח. הנה כי כן, עקרון "ברירת שמשון" איננו סוגיה צבאית כי אם מוסרית. כיוון שכך, כלל אין להעלות על הדעת שיימצא ראש ממשלה בישראל אשר יהיה מוכן לאיבוד לדעת לאומי בתמורה להרג כן וכך מיליוני ערבים.

הצד השני ער היטב לעובדה זו. "תהליך השלום", שבמהלכו מאבדת ישראל זה אחר זה את מכפילי העוצמה הטריטוריאליים, הוא לוז ה"אכיפה האסטרטגית", שכן כל ויתור, "כבד וקשה" (יצחק רבין) ככל שיהיה, עדיף על חורבן לאומי.

## ב. האם נכון העולם הערבי לקבל את ישראל במרחב?

**ת**הליך מדיני, הדורש מישראל להתפרק מנכסיה הטריטוריאליים ולשוב אל גבולות ה-4 ביוני 1967, משיב את המצב לזה ששרר ערב מלחמת ששת הימים, ואשר אילץ את ישראל לצאת למלחמת מנע. הנה כי כן, התהליך הוא מרשם למלחמה, הגם בתנאים קשים לאין שיעור מאלה של העת ההיא, בשל ההחמרה במאזן הצבאי מבחינתה של ישראל.

את הנחת היסוד הנ"ל ניתן לסתור רק אם אפשר יהיה להוכיח כי בעולם הערבי התחולל שינוי דרמטי ביחס לישראל, ותחת העוינות הקשה למדינת היהודים באה השלמה עם קיומה של מדינה לא מוסלמית במרחב השמי. אולם בחינת הנושא מוכיחה, שלא זו בלבד שלא חלה התמתנות, אלא שהתחוללה הקצנה ברמת האנטישמיות. התופעה הניבה שורה של מחקרים המתרכזים, מדרך הטבע, בהיבט המצרי, שכן בתחום זה הצטבר ניסיון רב במהלך 20 שנים מאז הסכמי קמפ דייוויד. להלן רשימה ביבליוגרפית קצרה (בסדר כרונולוגי) של חמשת המחקרים המרכזיים:

ברנרד לואיס, "שמים ואנטישמים"; רבקה ידלין: "גניוס יהיר ועושק"; רפי ישראל: "Peace is in the eye of the beholder"; אריה סתיו: "השלום – קריקטורה ערבית"; יוסף בודנסקי "האנטישמיות כבסיס למדיניות ערבית נגד ישראל".

הנה כי כן, הסלמה ברמת החימוש על סוגיו מזה, עם החרפה ברמת ההסתה האנטישמית מזה, מחוללים את התנאים הדרושים למלחמה, וזה כל עיקרה של האכיפה האסטרטגית הקרויה "תהליך השלום".

## ג. אובדן מכפילי עוצמה

**ה**מונח "מכפילי עצמה" (power multipliers) נקוט בדפים אלה על פי הגדרותיו של הנס מורגנטאו, ולו בשל השפעתו הרבה על עיצוב עולמם הרוחני של כמה מן

מתקנת היה איש זה נותר על כס ראש הממשלה, לאחר הדברים שאמר.

■ **מסירת הגולן לסוריה היא הפרה בעליל של המשפט הבינלאומי**, הקובע כי "שטח אשר שימש לתוקפן במלחמתו ואבד לו, לא יושב לוי". על בסיס המשפט הבינלאומי הנסמך על עקרון הצדק, איבדו מדינות הציר במלחמת העולם השנייה שטחים רבים. גרמניה בלבד איבדה את פומרניה, שלזיה, חבל הסודטים, אלזס לורין ופרוסיה המזרחית. למותר לציין שהשבת שטחים לתוקפן משולה לעידודה של תוקפנות ועשיית פלסטר מעקרון הצדק. אין ספק שאילו הגיבו צרפת ובריטניה כנדרש לצעדו של היטלר בסיפוח חבל הרוהר במרס 1936, ניתן היה למנוע את שורת הצעדים שנקטו הנאצים באנשלוס ובחיסולה של צ'כוסלובקיה. באופן זה ניתן היה למנוע את מלחמת העולם השנייה. במסירת הגולן לסוריה, תבצע ישראל מעשה של מתן פרס לתוקפנות למשטר עריצות עקוב מדם, מן המאוסים במזרח התיכון. יתרה מזאת, ישראל תשמיט את הטיעון המוסרי שבעצם קיומה, ותסלול את הדרך לדחיסתה אל גבולות החלוקה. שכן תהיה זו הודאה בטענה הערבית (וראה סעיף 3) כי דין מלחמת ששת הימים כדין מלחמת 1948.

■ עלות הנטישה של רמת הגולן נאמדת בסכומים שבין 58-25 מיליארד דולרים. קרי: רבע עד חצי מן התמ"ג של ישראל. למותר לציין שאין ישראל יכולה לשלם סכומים אלה מבלי למוטט את המשק. כמו כן, אין כל סיכוי שהקונגרס בוויינגטון יאשר אפילו חלק מזערי מסכום זה. (סוריה מוגדרת כ"מדינה התומכת בטרור", וכלל אין להעלות על הדעת שהמחוקק האמריקני, הרואה ממילא במהלך הישראלי מעשה של טירוף מערכות, יממן את שיפור מעמדה של דמשק.)

■ **ללא רמת הגולן אין לישראל יכולת להגן על צפון המדינה**

השליטה על קו התילים של רמת הגולן ועל החרמון העניקו לישראל מקדם התראה מודיעיני בעל חשיבות מכרעת למדינה שצבאה מוגבל בגודלו דוגמת צה"ל (185 אלף חיילי סדיר וקבע, הפרוסים על שלושה גבולות. הצבא הסדיר של סוריה בלבד מונה 450,000 חייל). עם נטישת הגולן יאבד מקדם ההתראה המודיעינית, ועל ישראל יהיה למצוא לכך פיצוי נאות. בכל מקרה (התראה מוטסת דוגמת מטוסי ה-J-STAR או הגדלה ניכרת של הצבא) יהיה הדבר כרוך בהגדלה משמעותית של תקציב הביטחון. עם פריסת הצבא הסורי בין ראש-הנקרה לבין הגבול עם ירדן, יהיה על ישראל לצאת למלחמת מנע כדי לשרוד.

★

כל אחד מששת הסעיפים שלעיל כפי שהוצגו בנייר זה, אם יתממש, הוא בלתי הפיך מבחינתה של ישראל, ובצירופם הם חייבים להביא את מדינת היהודים אל סף הסיכון הקיומי מהיעדר יכולת להתמודד איתם, אלא במלחמה. אולם מלחמה בתנאים של נחיתות צבאית עלולה להביא לקצה של המדינה. תהליך האכיפה האסטרטגית

הקרוי "תהליך השלום" נועד להחליף את אופציית המלחמה בהתפוררות הדרגתית. באופן זה, האכיפה האסטרטגית משרתת הן את הערבים בכוונתם למזער את ממדי הסיכון במלחמה העתידית, והן את הציבור בישראל הבורא לעצמו מציאות וירטואלית המשרתת את מנגנון ההונאה העצמית של ציבור במצוקה.

## ד. חבלי יהודה ושומרון

ל האמור לגבי רמת הגולן נכון לגבי חבלי יהודה ושומרון, אולם בקנה מידה גדול בהרבה.

■ אובדן רכס ההר, הנכס הטריטוריאלי החשוב ביותר בארץ ישראל המערבית, ישלול מישראל יכולת של התגוננות במלחמה ("ללא גבולות בני הגנה תיכחד ישראל במלחמה", שמעון פרס).

■ אוכלוסיית ישיע היהודית גדולה פי 12 מאוכלוסיית רמת הגולן. פינויה תוך תשלום פיצויים, ולו חלקיים, בלתי אפשרי בעליל.

■ גבולות המדינה הפלשתינית מגוש דן (70 אחוזים מכלל האוכלוסייה היהודית של ישראל) יימצאו בטווח פגיעה של אמל"ח פשוט וזול המצוי בחלקו כבר עתה בידי הצבא הפלשטיני, כגון טילי כתף וקטיושות, שבאמצעותם ניתן לשתק (לשם משל) את נמל התעופה הבינלאומי של ישראל בלוד.

■ אובדן השומרון פירושו אובדן שטח המילוט היחיד לאוכלוסייה אזרחית (נשים, ילדים וזקנים) של גוש דן למקרה של לוחמת גזים.

## ה. מדינה פלשתינית

ה דרישה למדינה פלשתינית היא פיקציה חסרת תקדים בהיסטוריה. היא נעדרת כל הצדקה תרבותית, גיאוגרפית, לאומית או אתנית. אין לערביי ארץ ישראל ייחוד כלשהו המצדיק כיוון מדינה, כגון לשון, דת או מורשת. הם אכן בני "האומה הערבית הגדולה" כמצוין במבוא ל"אמנה הפלשתינית".

אולם אפילו היו להם אמות מידה של אומה, הרי שאִלה באו על סיפוקם במדינה פלשתינית הקרויה ירדן. 70 אחוזים בערך מן הממלכה האשמית (קרוב לוודאי שיותר – ירדן לא מבצעת מפקד אוכלוסין מחשש לגילוי האמת) הם פלשטינים. הנה כי כן, אם מבקשים ערביי ארץ ישראל אחר סמלי ריבונות, יש להם דגל, הימנון, בולים, שטרות ומלך. דרישה להקמתה של מדינה פלשתינית נוספת, הפעם בארץ ישראל המערבית (ועוד דרישה לאוטונומיה ערבית בתוך מדינת ישראל), איננה כי אם מזימה גלויה לדה-לגיטימציה של מדינת היהודים כחלק במלחמתם של הערבים לחיסולה של ישות ריבונית זרה בתוכם.

הערבים מציגים את עמדתם לחיסולה של ישראל בגלוי וללא כל חשש: האמנה הפלשתינית (שמעולם לא בוטלה); הפלספורמה הפוליטית של "תוכנית השלבים"; "הקונסטיטוציה של הפתח" בראשות ערפאת; "הלוגו של

אש"ף" הכולל את כל ארץ-ישראל המערבית ללא זכר לישראל – הם ביטויים פורמליים למגמה זו.

#### הפעילות בשטח נעה בארבעה מישורים:

■ **טורו מקיף**, המתפרץ על פי הוראותיו של ערפאת במועדים הדרושים ללחץ על ישראל. בשלוש שנים בלבד לאחר הסכמי אוסלו גבה הטרור 305 קורבנות (פי שלושה בממוצע שנתי מאשר בעידן שקדם ל"יתהלך השלוש"), חלקו במעשי טבח חסרי תקדים אפילו על פי קני המידה הנדיבים של המרחב השמי. הטרור נועד להוות אזכור של קבע לצפוי לקרות אם ישראל לא תיכנע לדרישות הערבים.

■ **אינדוקטרינציה אנטישמית בתוכניות הלימודים**. בתוך זמן קצר השיגה הרשות הפלשתינית את הארסיים שבפרסומים האנטישמיים בקהיר. שטיפת המוח הולכת יד ביד עם הכשרת "הקדרים" למלחמה ב"סרטן הציוני": ילדים וילדות בני חמש בקיטנות של הפתח ונערים בני עשר במחנות אימונים עוברים הכשרה בשימוש בנשק לקראת "יום הנקם" ו"שחרור יפו וחיה". המהדורה של "מיין קמפיין", שראתה אור ברמאללה ב-1999, זכתה בשנה הראשונה לפרסומה שלוש מהדורות.

■ **צבא אש"ף** מונה עתה בין 50 ל-60 אלף חייל, והוא גרעין לגיוס חובה שיתבצע מיד עם כינונה של ישות ריבונית. הערכה היא כי ערפאת יוכל להקים צבא חובה של 150 אלף חייל בתוך שנה.

■ **המישור הדיפלומטי הנועד לדה-לגיטימציה של ישראל**. ערפאת, בהדרכה ובסיוע של קהיר, מכין את הקרקע לדיון באו"ם בסוגיות החלטות 181 ו-194. הנושא נידון הן בפרלמנט האירופי, הן בוועדה לזכויות האדם של האו"ם, והוא עתיד לעלות על סדר יומה של העצרת, ככל הנראה עוד בשנת 2001.

## ו. הצפי לקראת כינונה של מדינה פלשתינית

### ■ אמנת ז'נבה הרביעית

עם ההכרזה הצפויה על כינונה של מדינה פלשתינית יחול שינוי בסיסי במעמדה של "הרשות הפלשתינית", וזו תעבור ממעמד בלתי ברור ושנוי במחלוקת של "רשות", למעמד המוגדר היטב במשפט הבינלאומי, של ישות ריבונית. מאחר שההכרזה תכלול את כל השטחים עד הקו הירוק, ומאחר שהעולם כולו יכיר במדינה הפלשתינית על פי גבולות אלה (כולל, קרוב לוודאי אף ממשלת ישראל), תימצא ישראל מפרה את המשפט הבינלאומי (אמנת ז'נבה הרביעית), שכן צבאה ואזרחיה החמושים יימצאו בשטח של מדינה ריבונית. מצב שאין הדעת סובלתו.

"אמנת ז'נבה הרביעית בנושא חוקי מלחמה" (The Fourth Geneva Convention on Rules of War) נתקבלה על ידי הקהילה הבינלאומית ב-1949 בתגובה לפשעי הנאצים במלחמת העולם השנייה. האמנה מפרטת שורה ארוכה של איסורים החלים על הכובש (עינויים, ענישה קולקטיבית, גירוש), אשר הפרתם מוגדרת כ"פשע נגד האנושות". אולם המעשה

החמור ביותר – והוא תכלית קיומה של האמנה – **אוסר על התוקפן הכובש ליישב את אוכלוסייתו בשטחים הכבושים**. כידוע ישבו הגרמנים שטחים רבים שכבשו, באוכלוסייה גרמנית, במסגרת המדיניות הנאצית של "מרחב מחייה" (Lebensraum). על פי אמנת ז'נבה הרביעית, מדינה המפרה סעיף זה מוגדרת כ"מדינה פושעת" (Criminal State), והמתישבים מטעמה הם "פושעי מלחמה" (War Criminals) הצפויים לסנקציות מרחיקות לכת.

מאז 1997 תובעת מצרים (המובילה את מדינות ערב בנידון) להחיל על ישראל את אמנת ז'נבה הרביעית כדי להגדירה כמדינה פושעת. ואכן, עצרת האו"ם קיבלה בנידון מספר החלטות אנטי-ישראליות. בפברואר 1999, בלחץ הנציג המצרי, קיבלה העצרת החלטה לקיים דיון מיוחד במסגרת "הוועדה לזכויות האדם של האו"ם" – גוף הנהנה מיוקרה רבה, ובו 53 מדינות – בהפרות האמנה על ידי ישראל.

### ■ החלטה של אמנת ז'נבה הרביעית על השטחים שנכבשו ב-1948

ואכן, ב-27.4.1999, בישיבתה השנתית בז'נבה, קיבלה "הוועדה לזכויות האדם" החלטה הקוראת להגדרה עצמית של העם הפלשתיני על בסיס החלטת האו"ם 181 מנובמבר 1947 (גבולות החלוקה), ותובעת מישראל (באיום של סנקציות) לכבד את החלטת האו"ם 194 מדצמבר 1948 בדבר זכות השיבה של פליטי 48 לבתיהם.

עם זאת, בניגוד להחלטות בעבר, הגדרת "שטחים כבושים" איננה כוללת הפעם את ה"גדה המערבית ועזה", אלא את כל השטחים שכבשה ישראל במלחמותיה. הנה כי כן, בנוסף לתושבי יש"ע ורמת הגולן, שהם כבר עתה בחזקת "פושעי מלחמה", צפוי כי בתוך זמן קצר תכריז הקהילה הבינלאומית על תושבי ירושלים, נהריה, לוד, רמלה, יפו ובאר-שבע, וכן על כל שאר השטחים ש"כבשה" ישראל במלחמת העצמאות, כ"התנחלויות בלתי חוקיות" ו"מכשול לשלום".

התביעה מצד ממשלת המדינה הפלשתינית לישראל, לסלק את צבאה ואת אזרחיה משטחה הריבונית, תהיה אולטימטיבית, שכן זו תהיה מעוגנת במשפט הבינלאומי ותזכה בתמיכה גורפת של הקהילה הבינלאומית. יתרה מזו, כחברה בליגה הערבית, תזכה המדינה הפלשתינית לגיבוי אוטומטי של כל 21 מדינות הליגה עם מצרים בראשה, החתומות על הסכם לשיתוף פעולה צבאי נגד ישראל. (יש לזכור שמצרים בקמפ דיוויד לא הסתלקה מברית ההגנה של מדינות הליגה, ובכך הפכה את ההסכם עם ישראל למילה ריקה, שכן תוקפו עולה על ההסכם עם ישראל. כך גם בהסכם עם ירדן.)

### ■ פירוז המדינה הפלשתינית מנשק התקפי

אין מדינה יכולה או רשאית לכפות פירוז על מדינה אחרת, אלא תחת אכיפה אסטרטגית. כל מדינות ערב חמושות עד שיניחן, על פי רוב הרבה מעל לצרכים האובייקטיביים. כלל אין להעלות על הדעת כי מכולן, דווקא המדינה הפלשתינית, מן הציבורים המיליטנטיים ביותר בעולם הערבי, תסכים שלא להתחמש. כבר עתה, ההוצאות הצבאיות של הרשות עולות על 40 אחוזים

מהתקציב – יותר מתקציבי הבריאות, הסעד והחינוך גם יחד.

כמו לא די בכך, וזאת על פי "תכנית השלבים" של המל"פ, ייחתמו הסכמים לשיתוף פעולה צבאי עם מדינות ערב, בראש ובראשונה מצרים. פירושו של דבר, צבא מצרי בפאתי גוש דן.

#### ■ זכות השיבה

כאמור לעיל, זכות השיבה מעוגנת בהחלטת האו"ם 194. התנגדותה הנחרצת של ישראל לשיבת הפליטים לחבלי יהודה ושומרון, קל וחומר אל מדינת ישראל, התמוססה מזמן. זרימת הערבים אל תוך מדינת ישראל (מניעים הומניטריים ואיחוד משפחות) על פי נתונים רשמיים מונה 20,000 בשנה, אולם המספר בפועל גדול ככל הנראה פי ארבעה. בינתיים הסירה ישראל את התנגדותה להגירה אל חבלי יו"ש. עם כינון המדינה הפלשתינית, תתבצע הגירה בקנה מידה מקיף, ולראשונה זה עשרות בשנים יופר המאוזן הדמוגרפי בארץ ישראל המערבית לטובת הערבים.

#### ז. תכלית הקיום הלאומי

**ת**כלית הקיום הלאומי – Raison d'etat – מעוגנת במחויבות הנפשית והמודעת של כל פרט ופרט, המרכיבים יחדיו את הלאום אל מורשתו הלאומית, הבאה לידי ביטוי בטריטוריה. **תכלית קיומו של העם היהודי בארץ ישראל היא הציונות**, כשם שתכלית קיומו של הצרפתי היא ה"צרפתיות", של האנגלי ה"אנגליות" וכו'. למותר לציין שהציונות היא מילה ריקה ללא "ציון", קרי: ירושלים וחבלי יהודה ושומרון – ערש האומה העברית וטעם קיומה. מסירה מרצון של ירושלים וחבלי יו"ש היא לכל דבר ועניין איבוד לדעת לאומי. בגידה זו בהיסטוריה היהודית שקולה כנגד כל הכשלים האסטרטגיים שצוינו לעיל.

#### ח. נספח: הרדיקליזם היהודי

**ת**הליך עיקש של הרס עצמי (תכונה המובנית ככל הנראה באדם היהודי משחר ההיסטוריה) מתחולל בארץ ישראל מאז ראשיתה של ההגשמה הציונית, וביתר שאת מאז שנות העשרים המאוחרות, עם גיבושו של הרדיקליזם היהודי בגלגוליה השונים של המפלגה הקומוניסטית. ההזדהות הנפשית של המופ"סים (מפלגת פועלים סוציאליסטית ככינוי גנאי) עם הפורע הערבי, המחויבות כלפי "המולדת השנייה", והשנאה הארסית למפעל הציוני עוררו את חמתו של היישוב. בן גוריון, ברל כצנלסון וגולדה מאיר הכירו פן זה של הפתולוגיה היהודית, חרדו מפניו ודיכאו אותו בכל מאוּד. השמאלן השנוא נרדף עד צוואר, גורש מן הארץ, נמסר לבולשת, הוכה והושלך לכלא.

ברל כצנלסון היטיב להגדיר תופעה זו:

היש עם בעמים, אשר בניו הגיעו לסילוף כזה, שכלי ונפשי, שכל מה שעושה עמם, כל יצירתו וכל ייסוריו, הם בזויים ושנואים, וכל מה שעושה אויב עמם, כל

שוד וכל רצח וכל אונס, ממלא את לבם רגש הערצה והתמכרות!... וכאן (בארץ ישראל) ידבקו בו חיידקים של שנאה לעצמו... עד כדי כך שִׁרָאָה את הגאולה בנאצים הפלשתינים שהצליחו לרכז כאן בארץ את האנטישמיות הזואולוגית של אירופה עם תאוות הפגיון שבמזרח.<sup>2</sup>

הערצת דספוטים ופושעים במאה הנוכחית, דוגמת סטלין, מוסוליני, קסטרו, פול פוט, סאדאת וערפאת, צועדת יד ביד עם אנטישמיות גזענית הנוקטת לא אחת את לשונו של השטירמר, ושואלת הגדרות מ"מיון קמפף". להלן דוגמה מעמוס עוז:

סאדאת הוא בעיני הגאון המדיני הגדול ביותר במאה ה-20.<sup>3</sup>

ובכן לא צירציל, לא רוזוולט, (לא חלילה בן גוריון), לא קנדי, לא גורבצ'וב, לא גנדי ולא עשרות מנהיגי הדמוקרטיה שגאלו את המחצית השנייה של המאה העשרים מן האימה הנאצית-קומוניסטית; אף לא אחד מהם, כי אם סאדאת – רודן של עריצות נחשלת, מרגל נאצי, מעריצו המוצהר של היטלר, מי שהכריז גלויות כי יהיה מוכן לשלם במיליון קורבנות מבני עמו כדי למחות מעל פני האדמה את "הסרטן הציוני", ומן האנטישמים הארסיים ביותר אפילו בקני המידה הנדיבים של העולם הערבי – הוא "הגאון המדיני הגדול ביותר במאה העשרים", הנערץ על סופר עברי.

הערצת סאדאת חייבת להביא את עוז – בסימטריה מושלמת – לשנאת בני עמו המגלמים את ניגודו של אותו "הגאון המדיני הגדול ביותר במאה ה-20", קרי: המתנחלים.

באשר על כן, לאחר שהפנים (האמנם בלא מודע?) את ארס האנטישמיות בכסותה הנאצי-ערבי של סאדאת, הוא עושה בה שימוש לתיאור בני עמו, שנואי נפשו, גוש אמונים, שאותם הוא מגדיר כך:

כת משיחית, אטומה ואכזרית, כנופיית גנגסטרים חמושים, פושעים נגד האנושות, סדיסטים, פוגרומיסטים ורוצחים, שהגיחה מתוך פינה אפלה של היהדות... מתוך מרתפי התבהמות וסיאוב... על מנת להשליט פולחן דמים צמא ומטורף.<sup>4</sup>

גם מי שאיננו אמן על סגנונו של השטירמר יאבחן על נקלה בדבריו של עוז את שני המרכיבים הקלסיים של הפתולוגיה האנטישמית – **שנאה וחרדה**. הכול יש כאן: "גנגסטרים, פושעים, סדיסטים, פוגרומיסטים ורוצחים". שורת המילים הנרדפות נועדה להעצים את פשעיהם ולהטביע על מצחם את אות הקלון של רשע מובנה, כדי שאפשר יהיה ליטול מהם את צלם האדם.

עוז מיטיב לפרוט על נימת החרדה האטוויסטית והפורנוגרפית. ה"סדיסטים" שלו "...הגיחו מפניה אפלה... מתוך מרתפי התבהמות וסיאוב...". הדימוי נועד לחולל במוחו של הקורא תמונה של כת השטן בדמות אברכים חבושי כיפה ונשותיהם חבושות השביס מתהוללים באורגיה רבת: "על מנת להשליט פולחן דמים צמא

<sup>2</sup> "דבר" 1.5.36.

<sup>3</sup> בריאיון למוסף "הארץ", 17.3.00.

<sup>4</sup> "ידיעות אחרונות", 8.6.1989.



להתמודד איתה. רק באקדמיה, בהשראת חבורת "ברית שלום", המשיך הרדיקלים היהודי לרחוש ולהתעצם. המפנה הגדול חל עם חילופי השלטון ב-1977. רגש הנחיתות העמוק של "חרות" והתשווקה הפתטית לתדמית ליברלית בכל מחיר, חוללו את התהליך המהיר של דה-ציוניזציה. בקמפ דיוויד ביצע מנחם בגין את הכשל האסטרטגי החמור ביותר בתולדותיה של מדינת היהודים: אובדן מעמד של מעצמה אזורית; מסירת שטח לתוקפן; חורבן ההתיישבות היהודית, הכרה "בזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני".

ארבעת מעשי הכשל של בגין היו משאת נפשו של השמאל הרדיקלי במאבקו למחיקת מדינת היהודים והפיכתה ל"מדינה לאזרחיה". במהירות שלא תיאמן במושגים היסטוריים הומר"צו מוקדי הקיום הלאומי: המשטר, האקדמיה, התקשורת, ה"תרבות" (קרי: תת תרבות הקרויה משום מה "תיאטרון, קולנוע, ספרות"). אופייני הדבר שכל גדולי הספרות העברית חתמו על גילוי דעת התומך בארץ ישראל השלמה ב-1967. רובם הגמור של סופריה הבולטים של ישראל היום נמנים עם השמאל הקיצוני.

### האמנם "גזירה שאין הציבור יכול בה"?

הציונות, שביקשה למלט את היהודי ממארת האנטישמיות ולהעניק לו חוף מבטחים (ימיד עם כינונה של מדינת היהודים תידום האנטישמיות בכל אתר ואתר" כך, הרצל בהקדמה לספרו "מדינת היהודים"), היא כישלון מן הפתטיים בהיסטוריה. לא זו בלבד שסוגיית האנטישמיות לא נפתרה, אלא שמדינת ישראל הפכה למקום המסוכן ביותר ליהודים בתבל.

פוטנציאל האיום הקיומי על ישראל אין לו אח ורע בקרב האומות. מחיקתה של ציכוסלובקיה מן המפה ב-15 במרס 1939 לא הביאה בעקבותיה את חורבנה הפיסי של מדינה זו, ומקץ שש שנים המשיכה ציכוסלובקיה את חייה. כך כל שאר המדינות האירופיות, כולל פולין ובריה"מ, למרות החורבן הרב שנתחולל בהן.

העובדה שישראל מטווחת היום במספר טילים בליסטיים החמושים באמלי"ח להשמדה המונית, שיש בהם כדי לחסל פיסית מספר פעמים את כל יהודי המדינה (וכן חלק ניכר מן הערבים שבה) היא עובדה המחלחלת בתודעה של הפרט, והיא האחראית לתחושה עמוקה של יאוש מזה וניהיליזם מזה המאפיינים את הציבור בישראל.

תופעה זו של הכישלון האובייקטיבי של הלאומיות היהודית, בעיקר על רקע אימי השואה, ייתכן שהיא גזרה שאין הציבור יכול לעמוד בה. מצבי מצוקה קיומית מחוללים מנגנוני הגנה שונים ומשונים, כגון זה של מנגנון ההונאה עצמית, הבא לביטוי במהתלה האכזרית המכונה "תהליך השלום". ■

ומטורף." [פסיכולוג קליני יבחיץ בביטוי "מרתפי התבהמות וסיאוב" בנקל את מנגנון ההשלכה של השמאל הישראלי. "במאורות חשיש וזימה נולדה המאפיה השמאלנית", כך, בגילוי לב מפתיע, אמנון דנקר, שמאלן למהדרין, בספרו על דן בן אמוץ.]

עם הקמת ועדות מעקב אחר הבנייה ביישובים היהודים בישי"ע של שלום עכשיו בראשותו של דדי צוקר, פירסמה התנועה חוברת ובה הנחות יסוד אידיאולוגיות. בין היתר נכתב שם:

- מאה אלף יהודים (בגדה) יביאו להשחתתה המוחלטת של החברה הישראלית.
- מאה אלף יהודים בגדה הם התעלמות עיוורת מנוכחותם של שבע מאות אלף ערבים היושבים שם.
- מאה אלף יהודים יגרמו לחנק כלכלי, פוליטי ופסיכולוגי של אוכלוסייה זו.
- המסקנה: סיפוח הגדה הוא חזון אימים אשר הולך ומתגבש לנגד עינינו. בעוד חמש, אולי שלוש שנים יתגוררו בגדה כמאה אלף יהודים.

את חזון האימים הזה חייבים לעצור.

אלה היו הסיסמאות של "המאות השחורות" ברוסיה הצארית, הם שגדשו את העיתונות הנאצית, ולא יקשה למצוא אותם ב"מיין קמפף". היהודים בעצם קיומם הפיסי, בעצם ישיבתם, "יביאו להשחתתה המוחלטת של החברה...". – "הישראלית", במקרה של שלום עכשיו, או הרוסית, הפולנית, הגרמנית, של האנטישמים באירופה. המסר, ולפיו אדם יהודי הבונה בית, נוטע עץ ומגדל את ילדיו במולדתו "יביא להשחתתה מוחלטת של החברה...". הוא גזענות שכמותה לא תעלה על הדעת בשום חברה מתוקנת במערב. על דברים פחות חמורים מכך נתנו אנטישמים את הדין בצרפת, בבריטניה בגרמניה, בארה"ב. כך גם הסיסמה האנטישמית הקלאסית בדבר החנק הכלכלי שהיהודים מביאים על סביבתם: "מאה אלף יהודים יגרמו לחנק כלכלי, פוליטי ופסיכולוגי של אוכלוסייה זו."



עם קום המדינה ובמהלך שני העשורים הראשונים, נזקו של השמאל הרדיקאלי היה מועט יחסית: "דרך הניצוץ", "מצפן", חבורת בוגדים פה ושם, שאת רובם סיפק כאז כן עתה, הקיבוץ הארצי. חלקם נכלאו, רובם נוטרלו. השלטון וכן האליטות, בעיקר בצבא, היו בידי האקטיביזם הציוני של השמאל, וזה הכיר היטב את הסכנה וידע כיצד

# שבע תועבות בלבו

מרטין שרמן משיב ליגאל עילם

שיחה ראשונה 24.12.00

חרדה", איפה הם אותם הימים רגועים ולילות שלווים? מצד שני, לשוללי אוסלו היתה חלופה ששימשה אותם 100 שנה: עוד דונם ועוד עז – עשייתם ופועלם של אלה שהביאו את ישראל מדרכי עפר לאוטוסטרדות, מחקלאות מתקשה לתעשייה מתקדמת, ממצוקת עלייה לגודש של עלייה, מתקופת הצנע לתקופה השפע. נכון, אין תהילה בחלופה שכזאת. זוהי עבודה אפורה יומיומית. אין עמה שבחי העולם ופרסי נובל. אף על פי שבראשית דרכה של הציונות היו עשרה ערבים על כל יהודי, איש לא חשב שזה מוריד מעוצמת התביעה לאחיה יהודית בארץ ישראל. מה שהשתנה זה לא המציאות אלא תפיסת המציאות של השמאל.

לפני החתימה על הסכמי אוסלו, אפשר היה עוד להגיע להשלמה ערבית עם מדינת יהודית ציונית מערבית לנהר הירדן, במיזעור האלימות. לאחר הסכמי אוסלו ניתן להשיג זאת, אם בכלל, רק על ידי מיקסום האלימות – אוסלו הציתה מחדש את התקוות הערביות, שנדמה היה שדעכו, שניתן לחסל את מדינת ישראל. היה זה שמעון פרס שכתב בספרו **כעת מחר** (1978, עמ' 255) את הדברים הבאים:

ספק אם מרחב טריטוריאלי יכול להעניק למדינה כלשהי הרתעה מוחלטת, אבל היעדר מרחב טריטוריאלי מיימלי מעמיד אותה במצב של אי הרתעה מוחלטת, שבו כשלעצמו יש פיתוי כפייתי כמעט לתקוף את ישראל מכל העברים.

מקובל לומר שאוסלו הוא תוצאה ישירה של מדריד. זה לא נכון. שמיר הלך למדריד על בסיס הצהרה פומבית שהוא איננו בא על בסיס הנוסחה של "שלוש תמורת שטחים". עצם בואם של הערבים למדריד בעקבות הכרזה זו מוכיח כי הנוסחה של "שלוש תמורת שטחים" איננה הבסיס היחיד להידברות עם הערבים.

תומכי אוסלו אומרים באותו הבל פה "אבל צריך צבא חזק כדי לשמור על השלום". אולם אם יהיה שלום מדוע צריך "צבא חזק"? כנראה שאף תומכי אוסלו צופים שישראל תיאלץ להמשיך להתמודד עם איומים איתם רק "צבא חזק מסוגל להתמודד". אולם, אחרי אוסלו אין יותר צבא חזק. הרי אחר אוסלו לא יהיה בידינו השטח הדרוש

דברי פתיחה שלו, קובע יגאל עילם מראש שאין לימין, מעצם מהותו והגדרתו, זכות לבסס את עמדותיו על ערכי הדמוקרטיה ושלטון החוק. על פי עילם, עצם הפנייה למושגים האלה מצד הימין מוכיחה שהוא צבוע. כך מאמץ עילם טקטיקת התמודדות עם מה שהוא מכנה "הימין" – קביעת אקסיומות בלתי קבילות וכוזבות, שעל פיהם הוא פוסק אפרירי שהשימוש שעושה בר הפלוגתא בנימוקים השאובים מעקרונות הדמוקרטיה פסול. כך מגדיר עילם מראש שרק מחנהו טהור.

בעולם של אי ודאות אינהרנטית, אף אחד לא יכול להיות בטוח שהצדק איתו: לא תומכי אוסלו ולא שוללי אוסלו. אבל דבר אחד בטוח – כדי לאמץ את המדיניות של תומכי אוסלו חייבים להיות בטוחים ששוללי אוסלו טועים, כי אם קיים סיכוי סביר שהם צודקים, המדיניות של מחייבי אוסלו בלתי אחראית בעליל וגובלת בפלילים. ככלות הכול, אילו דירקטוריון של חברה מסחרית היה מסכן את נכסי החברה כפי שתומכי אוסלו מסכנים את נכסי האומה, חבריו היו עומדים לדין על הפרת חובת הזהירות שלהם. הצלחת המדיניות של מה שמכונה "תהליך השלום" מותנית בהתרחשות הוודאית של התרחיש הטוב. הרי, כל תרחיש אחר מעמיד את ישראל בפני בעיות בלתי פתירות מבחינת ביטחון, מים, אקולוגיה וכו'.

"לשוללי אוסלו אין אלטרנטיבה", טוען עילם. אין הבל גדול מזה. דווקא על מחייבי אוסלו רובצת חובת ההוכחה שיש להם חלופה תקפה. אין שום ערובה שהתרחיש של מחייבי אוסלו יתממש. לעומת זאת, הראיות המפריכות את עמדותיהם לא חסרות: אי-מימוש הבטחותיהם וכישלון דרכם גלויים ובוטים – על אף ההפצרות לא לעשות כן, נתנו להם [לפלשתינים] רובים, היו בטוחים שלא יירו, והנה הם יורים, הבטיחו לנו "ימים ללא דאגה לילות ללא

ד"ר מרטין שרמן, חבר מרכז אריאל למחקרי מדיניות, מלמד בחוג למדעי המדינה באוניברסיטת תל-אביב. עם פרסומו, (בהוצ' MacMillan) נמנים: *Despots, Democrats and the Determinants of International Conflict*, 1998, וב-1999, *Politics of Water in the Middle East*. מ"ש הוא מן המשתתפים הקבועים בנתיב.

לפריסת הצבא. לפני 67' ישראל ניצחה במלחמה בעיקר כיוון שהצליחה לתקוף ראשונה. אבל יש לזכור שפריסת צבא של שנות האלפיים שונה לחלוטין מהפריסה בשנות השישים. דווקא התכונות של נשק מודרני, קרי: נידות מוגברת, כוח אש מוגבר וטווח מוגבר מצריכים מרחקים גדולים בהרבה מאשר בשנות השישים, הן לגבי הפריסה והן לגבי חשיבות השטח כמרכיב ביכולת הישרדות מול מערכות נשק מודרניות. ולראיה: צבא ארצות הברית במלחמת המפרץ היה זקוק לעומק שהשתרע על פני מרחקים העולים על כל רוחבה של ארץ ישראל מהים עד הירדן. היה זה הרמטכ"ל אהוד ברק שאמר שיש לזקוף את ההישגים של כוחות הקרקע במלחמת המפרץ ליכולת התימרון שמרחבי השטח איפשרו להם. מומחים צבאיים מחייבים עומק אסטרטגי מינימלי בין 50-150 ק"מ כדי לפרוס מערך הגנה אסטרטגי. אין לנו שום ערובה שלא תהיה בפלשתין קואליציה של צבא עירקי, סורי, ירדני. על כך מתריעים גם מומחים צבאיים דוגמת דן שומרון.

כעת, נניח שעם הראש היהודי נשכיל להקים מערך הגנה הזקוק לרוחב של 30 ק"מ בלבד (בין חצי לשליש מהמקובל); ונאמר שזה מה שנוחץ לישראל לשמור על מישור החוף – רצועה 30 ק"מ מראש העין מזרחה, או מנהר הירדן 30 ק"מ מערבה. אולם אחרי אוסלו, ראש העין היא הגבול. אחרי אוסלו ישראל תצטמצם לממדים כה זעירים ש-80% מאוכלוסייתה ו-80% של פעילותה הכלכלית יידחסו לרצועה צרה של 100 ק"מ אורך ו-20 ק"מ רוחב במישור החוף, שהיא בנחיתות טופוגרפית גמורה, נשלטת לחלוטין מההר ביהודה ושומרון, ללא שטח כדי שניתן יהיה לפרוס את אותו "צבא החזק" שתומכי אוסלו טוענים שהם מחייבים. אלא אם אכן סבור עולם שהוא מוכן לחשוף 80% מאוכלוסיית מדינת ישראל לכל סכנה ממזרח, ולהשאירה ללא שום מערך הגנה.

כמובן, השאלה היא, אם מאמינים שאכן יהיה שלום, מדוע מרבית תומכי אוסלו סבורים שיש צורך ב"צבא חזק". ההיגיון של חסידי אוסלו בנוי על ההנחה שבעולם בלתי ודאי, יתממש באופן ודאי התרחיש הטוב ביותר. יש לזכור שריכוז של ציוד לחימה לא מהווה כוח צבאי. רק כאשר אותו ציוד פרוס במערך מבצעי הוא מהווה כוח. כוח צבאי בנגב לא יכול לטפל בהתקפה על נתניה. בהקשר זה, ראוי שזכור את דבריו של אמנון רובינשטיין:

אומר השמאל הישראלי כי אם יאיימו עלינו תותחים מקלקיליה, נאיים אנו בתותחים על קלקיליה. אך התשובה לכך פשוטה בתכלית. העולם הערבי יכול להסתדר, לחיות, לשגשג ולהתעצם גם אם תותחינו יאיימו על קלקיליה, וגם אם נפגע בה. ישראל הקטנה והחשופה לא תוכל להתקיים ולשגשג אם יופגזו ויחובלו ריכוזיה העירוניים, נמל התעופה הפגיע שלה, וכבישיה הצרים והמתפתלים.<sup>1</sup>

הסכמי אוסלו יוצרים בעיות שלא ניתן לענות עליהן, לא רק בממד הרוחב, אלא גם בממד האורך, הגובה והעומק. הסכמי אוסלו מחייבים גבול חדש, ארוך ומפותל, שמקיף מובלעות לאורך מאות רבות של קילומטרים.<sup>2</sup> הקו הירוק המתחיל בצפון בבקעת הירדן נושק לוואדי ערה, מי עמי, דרומה לאזור חדרה, עמק חפר, ערי השרון כמו כפר סבא

ורעננה. איך ניתן יהיה לאבטח גבול מפותל כזה עם צבא הנשען על כוח מילואים גדול? העומס הכלכלי והחברתי שיוטל על חברה שבה עיקר כוחו של הצבא הוא כוח מילואים יהיה קשה מנשוא. הגבול החדש המפותל הזה עובר במרחק הליכה מריכוזי אוכלוסייה עיקריים. כך גם אם יהיה משטר פלשתיני אוהד, צריך להוכיח שלא יהיו לו שום מתנגדים קיצוניים שעלולים לעשות פיגועים. הרי, האפשרות של פיגועים מחייבת סגירת הגבול במזרח בדומה לצפון. אלא אם כן יתברר שהגייהאד האיסלמי והחמאס יתפכו להיות חסיד אומות העולם, ויאסר ערפאת יהיה לצינוני לפחות כמו יגאל עילם וחבריו.

אשר לממד הגובה – מהרי יהודה ושומרון שולטים באש, בתצפית, בסיקור אלקטרוני כמעט על כל התשתית הצבאית והאזרחית בקו הירוק: שדות תעופה אזרחיים וצבאיים, נמלי ים, דרכי תחבורה, מסילות ברזל, מערכת המים המתוקים, תחנות כוח, מרכזי פיקוד וממשל, מרבית הפעילות הכלכלית, מתקני התקשורת והתמסורת המרכזיים. כל אלה ימצאו בטווח נשק קל זמין ונייד של ארגונים קיצוניים. גם עם קטיושות, מרגמות, ומקלעים כבדים אפשר לשבש את החיים לחלוטין. אפילו אין צורך להכניס נשק יורה – אלא רק לסמן מטרות אסטרטגיות בלייזר (מסמני לייזר – Laser Designators), המאפשר לירות טיל מרחוק שמתביית על הלייזר. והיה וערפאת יהפוך לתומך השלום, אלה הסבורים שלא יהיו לו מתנגדים יצטרכו להוכיח זאת כדי להפוך עמדתם לעמדה סבירה ואחראית.



ממד העומק: לרשות ישראל עומדים בערך 1.7 מיליארד קוב מים טבעיים. אם יתבצע תהליך השלום גם עם סוריה, פירושו ויתור על שליטה במקורות המים שנמצאים כיום ברשותינו ומספקים כמיליארד קוב מתוך ה-1.7 המשמשים לנו כיום. רק אקוויפר החוף יישאר בשליטה הבלעדית שלנו, ואקוויפר זה נמצא במצב של ניצול יתר חמור ביותר. את אקוויפר ההר המערבי, שיימסר לשליטה פלשתינית, הם יכולים לרוקן ולהמליח. פרופ' דן זסלבסקי, לשעבר דיקן הפקולטה להנדסה חקלאית, המדען הראשי של משרד האנרגיה ונציב המים לשעבר, כתב:

הפלשתינים, בהיעדר כל מקור מים אחר, יעמדו בפני יצר חסר כיבוש לשאוב עוד ועוד ולעבור מתחת לקו האדום. ישנה סכנה, למעשה ודאות, שיתרחש תהליך פריצה מהיר מאוד של מי ים אל האקוויפר. המסקנות ביחס לאקוויפר ההר חד משמעיות, וזאת ללא כל גוון פוליטי כזה או אחר. בשום אופן לא נוכל למנוע זאת מהפלשתינים. די בבארות ספורות בקלקיליה, גינין וטול כרם כדי לגולל מישראל מים מהכרמל ועד באר שבע.<sup>3</sup>

אין לפלשתינים שום סיכוי לעמוד בכל הסכס מים שיכרתו עמנו, גם אם יש להם רצון מופלג בשלום. גם אם אין להם כוונות זדון, הכורח יחייב אותם להפר את ההסכם. כשהשטח יהיה נתון בשליטתם, לא ניתן יהיה להגביל אותם. לכמה זמן? צריכת מים לא חקלאיים לנפש

<sup>1</sup> אמנון רובינשטיין, "מל- כוד המדינה השלישית", הארץ, 6.8.76.

<sup>2</sup> ראו מפה של האינטר-סים הביטחוניים של צה"ל – ידיעות אחרות נות, 1.12.97.

<sup>3</sup> דן זסלבסקי, "פני המים בישראל", 2000.

יותר. הפגיעה בחקלאות, טוענים, היא לא משמעותית. אך יש תעשיות רבות שהן במעלה החקלאות – כימיקלים, דשנים, הדברה, מיכון חקלאי, מחקר ופיתוח; ובמורד החקלאות – חומרי אריזה, הובלה מסחר קמעונאי, וסיטונאי. התרומה לתל"ג היא הרבה יותר מ-3%. עליו לדבר על פגיעה במושגים של לפחות 10%, שלא לדבר על המועסקים בחקלאות והענפים הנלווים, ראו טבלה.

**Israeli Agriculture in the value Added Chain – 1993**

	Upstream Industries	Agriculture*	Downstream**
Output (in \$ mill)	2,631	2,981	3,488
No. of Employees	21,680	68,800	19,596
Export (in \$mill)	816	548	322

\* Including fruit, vegetables, flowers, garden crops and livestock

\*\* Excluding retail trade

Source: I. Spharim, S. Shalhevet, Nava Haruvy, **Israeli Agriculture in a Changing Environment**, Bet Dagan, Rishon LeZion: Dept. of Rural Development Economics, Volcani Center, Ministry of Agriculture, July 1999.

### שיחה שנייה 31.12.00

לם אומר בפסקנות ליריביו מימין: "קודם כל אתם טועים – אפרירי". עמדה זו משקפת את היהירות ושרירות הלב שכה אופייניות בקרב רבים בשמאל הישראלי. עולה מדבריו: מי שמתנגד לעמדותיי אין לו בכלל זכות לגייס לנימוקיו טענות שמתבססות על דמוקרטיה ושלטון החוק. יש לי דיון עם צבועים, אומר עילם. ואני אומר, שכל מי שמוכן לתמוך בלהט בלתי מסויג בדמויות ובמשטרים כמו אלה של ערפאת, שעל פי כל הדיווחים הבינלאומיים הם אנטי-תיזה לכל הערכים שיגאל עילם כביכול מדבר בשמם, מכתים את עצמו בצביעות שאין כדוגמתה. אני מפנה את עילם לכיסוי הנרחב שהעניק השבועון ניוזוויק אשתקד למתרחש ברשות הפלשתינית. כותרת הדיווח היתה: "מדינת מאפיה". קשה מאוד ליישב זיקה לערכים דמוקרטיים ושלטון החוק לזיקה עם אנשים שמנהלים כך את הרשות הזאת. מוסכם אף על תומכי הפלשתינים שמצב זכויות האדם, חירויות הפרט ושלטון החוק מצויים שם בשפל המדרגה. לא שמעתי איש שמאל שנועק על פגיעה בערכים האלה. מתי קם בפעם האחרונה השמאל הישראלי ונועק נגד הקיצוניות של התנועות האיסלמיות, גם אלה בארץ, שאיתן הם משתפים פעולה, או שיצא להגנת הזכויות של האישה הסעודית? ההנמקה של השמאל מבוססת כביכול על תפיסת עולם דמוקרטית, אבל הוא מחייב לתמיכה במשטרים שהם קריקטורה של הערכים שהוא מטיף להם.

אין פה ויכוח על ערכים דמוקרטיים. המאבק הישראלי-פלשתיני לא קשור לדמוקרטיה ולחירויות הפרט – אלא למאויים קבוצתיים. אך אותנו צריך

בפלשתין היא 35 קוב, לעומת ישראל הצורכת 110 קוב. אם נתחלק חצי חצי, לא יהיו מים לקיים את רמת החיים שהורגלו בה: לא תמיד יהיו מים בברז, לא יהיה גינון, ייפגעו ניקיון, היגיינה אישית, אסתטיקה סביבתית.

תומכי השלום יאמרו נעשה התפלה ונצמצם את המים לחקלאות. אך, כל כושר ההתפלה שניתן ליצור בעתיד הנראה לעין דרוש בשביל לצמצם את ניצול היתר הקיים, ולא להחליף את המקורות הקיימים. באפריל השנה הוצא מכרז להתפלה של 50 מיליון קוב, שהם "מים למרק" – פחות מ-10% של הצריכה הביתית. אם נוותר על המקורות הטבעיים, נצטרך התפלה בסדר גודל של מיליארד קוב. זוהי התפלה בקנה מידה ענק! בנוסף לבעיית הקמת מערך התפלה כה גדול, יצטרכו להתגבר על בעיות נוספות כגון מציאת שטחי אגירה, תוספת עצומה בצריכת האנרגיה, שינוי מהותי במבנה התשתיות של הולכה מים וחלוקתם. צריכת האנרגיה להפקת מים תגיע ל-5%-15% מסך כל צריכת האנרגיה של ישראל לייצור חשמל, וזאת מול דרישה עולמית להקטנת השימוש לאנרגיה פוסילית (כגון נפט ופחם). שינוי מערך החלוקה וההובלה של מים דורש עבודות לוגיסטיות מורכבות. יש להתחיל בהתפלה משמעותית גם כשאנו שולטים על כל מקורות המים הקיימים. כתוצאה מהעלייה ברמת החיים ומגידול האוכלוסייה גדלים ביקושי המים כל שנה ב-30-40 מיליון קוב. עד שייבנה מפעל ההתפלה שישפיק 50 מיליון קוב, תעבורנה שנתיים, ותוספת הביקוש אז תגדל בפי שניים-שלושה מהתפוקה של מפעל ההתפלה המתוכנן. כך שהנוקטים התפלה רודפים כל הזמן אחרי האופק.

אומרים לצמצם את החקלאות: חלק גדול מהמים שהחקלאות משתמשת בהם, כגון בערבה ובבקעת הירדן, כלל לא זמין לעיר, משום שאין מערך הולכה מתאים, וממילא הובלתם לאזורי הביקוש העירוני יקרה כמו התפלה. כך גם אם נצמצם את החקלאות באזורים האלה, לא יהיה ליטר אחד נוסף לעיר. יתרה מזו, צמצום החקלאות הישראלית לא יצמצם את הביקוש למוצרים חקלאיים. על כן, אם לא נצמצם במקביל את החקלאות הפלשתינית שמשמשת גם היא במשאבי המים בתוך גבולות ארץ ישראל, אנחנו עלולים להיקלע למצב שבו מה שהחקלאי הישראלי לא מספק, מספק החקלאי הפלשתיני, המשתמש לרוב בשיטות השקיה פחות חסכוניות מעמיתו הישראלי. כך שבמקום לצמצם את התפוקה החקלאית אנחנו עלולים להמשיך את אותה תפוקה תוך כדי שימוש יחסית גבוה ובזבזני יותר של מים ממקורות המשותפים לנו ולפלשתינים. כך אם נצמצם את החקלאות הישראלית, מצד אחד לא יהיו מים נוספים לעיר ממקורות המנותקים ממערך האספקה לעיר, ומצד שני החקלאים הפלשתינים ימשיכו לנצל את אקוויפר החר (שאכן משמש את הצרכן העירוני) כדי לספק את הביקוש לתוצרת חקלאית. יתר על כן, אם הישראליים לא יגדלו גידולים, הפלשתינים יגדלו אותם, תוך כדי שימוש בביוב בלתי מטופל כפי שקורה בפועל היום, ועלול להוות סכנה בריאותית חמורה לציבור. צמצום החקלאות יפגע ביכולת לייצר מזון טרי לאוכלוסייה – היינו יפגע בביטחון המזון – שעליו מרבית המדינות בעולם נוהגות לשמור. אמנם, התוצרת החקלאית מהווה רק 3% של התל"ג, ובצירוף הפעילות הכלכלית סביבה, חלקה מגיע עד 10% של התל"ג ואולי אף

לעניין סוג המשטר בתוך הישות הקבוצתית המתהווה, כי סוג המשטר קובע את מרחב הוויתורים שאנחנו יכולים להרשות לעצמנו. מי שלא מבין את זה לא מבין את ההיסטוריה של מלחמת העולם השנייה. מלחמה השנייה לא היתה מתרחשת לו היו משטרים דמוקרטיים בגרמניה ובאיטליה. את זאת הבינו צירציל אנטוני אידן ואחרים, שאיתרו במשטרים הרודניים את שורשי האלימות.

For four hundred years the foreign policy of England has been to oppose the strongest, most aggressive, most dominating Power on the Continent... The question therefore arises which is to-day the Power in Europe which is the strongest, and which seeks in a dangerous and oppressive sense to dominate. To-day, for this year, probably for part of 1937, the French Army is the strongest in Europe. But no one is afraid of France. Everyone knows that France wants to be let alone, and that with her it is only a case of self-preservation... They are a liberal nation with free parliamentary institutions.<sup>4</sup>

לעומת זאת הוא הזהיר:

[Germany] under its present Nazi régime ... led by a handful of triumphant desperadoes ... fears no one. [Under] these despotic rulers ... [s]he is arming in a manner which has never been seen in German history [and] ... fills unmistakably that part [of] ... the would be dominator or potential aggressor.' (pp. 188-9)

אנטוני אידן מתריע כי:

it is dangerous to offer such [conciliatory] gestures to dictators. A. Eden, *The Memoirs of Anthony Eden: Facing the Dictators* p. 453

טענות הימין החילוני, שמתבססות על יסוד היסטורי מובהק, מתמקדות בשאלת המשטר ואופיו. לא יכולה להיות שחיתות אינטלקטואלית גדולה יותר, או בורות היסטורית גדולה יותר, או שניהם יחד, מאשר לאסור על הימין, על פי איזה מונופול מוסרי ותבוטני שהשמאל תובע לעצמו, מלהתבסס על נימוקים הנעוצים בערכים דמוקרטיים. אחת העובדות שאין עליה מחלוקת היא שבמאתיים השנים האחרונות לא היתה כמעט מלחמה בין דמוקרטיה לבין עצמן. אם השמאל היה באמת רוצה להגיע לאזור יציב, לא היה מבסס מדיניותו המוצעת על נסיגות טריטוריאליות מצד הדמוקרטיה היחידה באזור, אלא על תביעות להפורמות דמוקרטיות/ליברליות במדינות ערב. דמוקרטיה היא לא רק בחירות עממיות שישחפו עריצות לשלטון כמו באירן וכמו שכמעט אירע באלג'יריה. דמוקרטיה ליברלית מתבססת על אשכול של ערכים כולל אופוזיציות גלויות, לגיטימיות ויעילות: הפרדת רשויות; אי-כפיפות של אמצעי התקשורת לשלטון ופלורליזם בעיצוב דעת הקהל והפצת מידע; בחירות סדירות ומהותיות שהן לא רק אישור פורמלי של המשך שלטון השליט; דאגת

השלטון לאורחיו כתנאי להמשך כהונתו; מגבלות יעילות על שימוש במשאבים ממלכתיים לביצור השלטון. משטרים כאלה לא פותרים סכסוכים בינם לבין עצמם באלימות. כל עוד המשטרים במזרח התיכון הם התשליל המוחלט של ערכים אלה שמנתי, לא ניתן להתעלם מהפוטנציאל האינהרנטי שלהם למלחמה.

מי שטוען שהשמאל הישראלי מסוגל לגייס לעצמו יסודות מושגיים ועובדתיים עדיפים על אלה של הימין, אינו דובר אמת, בלשון המעטה. השמאל לא יכול לגייס לעצמו שום תמיכה עובדתית, או להראות, שוויתורים טריטוריאליים לישויות פוליטיות רודניות הביאו שלום. ויתורים שכאלה לא הביאו לשובע, אלא לתיאבון. כל עוד מרבית המשטרים, למעט ישראל, הם משטרים של דיקטטורה-צבאית בצורה זו או אחרת, שבהם נשען השליט על עוצמת הצבא להמשך כהונתו, ההיגיון הפנימי של המשטרים הללו יהיה היעדר-שלום. זאת משום שכדי לקיים את שלטונו, השליט חייב להקצות משאבים לצבא שעליו הוא נשען, ולכן הוא תמיד צריך להצדיק את הקצאת המשאבים הללו לצבא, להסביר מדוע הוא לא בונה כבישים, בתי ספר וכו'. על כן עליו להציג תמיד אויב חיצוני. ובמצב שבו כל הזמן הצבא זוכה להקצאת משאבים, ברגע שסף ההרתעה של הצד שכנגד ירד, תפרוץ מלחמה. מדיניות השמאל לא רק פוגעת ביכולת ההרתעה של ישראל אלא כמעט מחסלת אותו. לכן, בתנאים הגיאוגרפיים של המזרח התיכון היא מקרבת את המלחמה. החלופה היא כאמור עד דונם ועוד עז, כפי שעשינו ב-100 השנים האחרונות. נחכה עוד 50 שנה, ונמשיך בעוד דונם ועוד עז. כל אורגניזם ביקום חי על חשבון אורגניזם אחר. קליפורניה מתקיימת על חשבון מקסיקו (לפחות על פי הגרסה המקסיקנית), גבולות רבים של מדינות נוצרו כתוצאה של מלחמה. אני מוכן לנוסחה של "וגר זאב עם כבש", אבל בתנאי שאני אהיה הזאב.

לאיזה סוג שלום ניתן להגיע? המילה "שלום" היא מילה רודנית, כי אסור להתנגד לשלום. והיא גם מילה מאוד מטעה, כי היא מקפלת בתוכה שני מצבים פוליטיים הפוכים: שלום של הרמוניה הדדית, שבו השלום הוא מצב יציב, וכל הפרעה בסטטוס קוו נוטה לדעוך והמצב נוטה לחזור לקדמותו – זהו סוג שלום שאפשרי רק בין דמוקרטיה ליברליות. מצבם האינהרנטי של המשטרים הללו הוא מצב של אי-מלחמה – הם אינם מיישבים סכסוכים בינם לבין עצמם באמצעות מלחמה.

"השלום האחר" מהווה מצב הפוליטי שונה, ובמידה רבה הפוך. הוא מהווה מצב של היעדר מלחמה שמתקיים עקב כוח הרתעה. כשכוח ההרתעה נחלש, המצב מידרדר למלחמה. בתנאים הגיאוגרפיים של המזרח התיכון, השלום היחיד שייתכן הוא שלום של הרתעה. כל תהליך שפוגע בהרתעה הוא לא תהליך שלום, אלא תהליך מלחמה. כל צעד שמגביר את אמונת הצד השני ביכולתו להכריע אותך באמצעים צבאיים מקרב את המלחמה. לכן כל תהליך שהשמאל מציע הוא תהליך של מלחמה. כך קרה עם צימברליין, שהוא התשקיף של מחנה השלום בישראל, שדגל בשטחים תמורת שלום, בשלום עכשיו, שלא היה מוכן לסכן חיילים בריטים בשביל איזו ארץ שלא ידעו אפילו לבטא את שמה. צימברליין הפך את מלחמת העולם השנייה לבלתי נמנעת, כפי שמציין הנס מורגנטאו:

W. Churchill *The Gathering Storm*, p. 186-8.

הדיקטטוריות לעשות ויתורים טריטוריאליים בשל תביעות אתניות מגובים על ידי משטרים רודניים. בסוף המלחמה, צידדו המדינות הדמוקרטיות בגירוש אותה קבוצה אתנית מתבלי ארץ שבהם חיה (בצ'יכה ובפולין), שבשמה נתבעו ונכפו הוויתורים. אם עילם חפץ להיות עקבי באנלוגיה, היה עליו לצדד בטרנספר של הצד המנוצח אחרי ששת הימים לארצות ערב. טענתו של עילם שגם גרמניה לא היתה 'אחרת' כשעשו איתה שלום, אין לה נקודת השקה רלוונטית למצב פה. המעצמות החריבו את גרמניה, שרפו את עריה, אסרו על הקמת צבא, הושיבו צבא זר בתוכה לעשרות שנים. האם כך הוא מציע גם לנקוט במקומותינו?

הסיבה למירוץ החימוש במזרח התיכון נעוצה ברצונם של הערבים להשמיד את מדינת ישראל. אני שמח שעילם מסכים שעל ישראל לשמור על פער, אי סימטריה, לטובתה. אבל מזה נובע שאם הערבים מנסים לצמצם את הפער, ישראל צריכה לשמור על גודלו. יכול להיות שעילם צודק באופן טכני שהמירוץ נמשך בגלל רצון ישראל לרכוש אמצעי לחימה רבים ומשוכללים יותר, אבל זה הרי נובע מהצורך לשמור על אותו הפער שעילם מחייב בעצמו – אלא אם כן הוא מוכן לכך שישראל תשלים עם צמצום הפער. ולא, מירוץ החימוש חייב להימשך, לא מפני שיש לישראל דחף לרכוש כלי קטל, אלא מפני שהיא חייבת להתמודד עם תאוות הקטל של הערבים. שורשי מירוץ החימוש לא נובעים מתזמון הרכישה של ציוד צבאי (היינו מי הראשון לקנות ומי השני), אלא מהתאוה להשמדת ישראל. מי שרוצה לעצור את מירוץ החימוש צריך לטפל בחיסול השאיפה לחסל את ישראל.

אני מסכים לחלוטין עם יגאל עילם שהעליונות הצבאית של ישראל היא אמצעי אכיפה – היא אכן באה לכפות על המזרח התיכון את קיומה ועצמאותה של ישראל. הסיבה למירוץ החימוש היא ניסיון הערבים לצמצם את הפער האיכותי שכאמור גם עילם מחייב אותו. עליו חלה החובה להסביר מדוע הערבים צריכים לצמצם את הפער, למה להם כל הנשק הזה? האם הוא באמת חושב שמדינת ישראל רוצה לכבוש את כל העולם הערבי, או שהעולם הערבי מאמין שישראל רוצה לכבוש אותו, או אפילו שטחים נרחבים ממנו? אם עילם מאמין בכך, הרי זה מצביע על נתק מוחלט מהמציאות. ואם אכן עילם סבור שישראל אינה רוצה לכבוש את כל העולם הערבי, נותר רק הסבר אחד: הנשק הזה נרכש על ידי מדינות ערב לא כדי לסכל את שאיפות ההתפשטות הבלתי מוגבלות של ישראל, אלא כדי להשמיד אותה, וזה אכן משתלב עם הצהרות העולם הערבי, ועם אופי ההערות המדיניות שלו.

אכן, אין ממש בתהליך השלום, אך לא בגלל תזמון של רכישת כלי קטל – כלומר מי רכש נשק מסוים ראשון ומי רכש אותו מאוחר יותר. אין בו ממש בגלל רצון הערבים לבטל את יכולתה של ישראל לכפות את קיומה. לו הערבים היו מקבלים את הלגיטימיות של מדינת ישראל, לא היה צורך לכפות את עצמה.

עילם גורס "קודם שלום, ואח"כ הפסקת חימוש". עילם מטשטש בין שני סוגי השלום. לא יהיה שלום של הרמוניה במשטר הגיאופוליטי של המזרח התיכון. יהיה רק שלום של הרתעה, שיתבסס רק על עוצמה בלתי מעוררת של ישראל. מי שינסה להגיע לשלום תוך ויתור על מרכיבי

History shows no exact and necessary correlation between the quality of motives and the quality of foreign policy. This is true in both moral and political terms... Good motives ... do not guarantee the moral goodness and the political success of the policies they inspire. ...Neville Chamberlain's politics of appeasement were, as far as we can judge, inspired by good motives. ...[H]e sought to preserve peace and to assure the happiness of all concerned. Yet his policies helped make the Second World War inevitable, and brought untold misery to millions of men.<sup>5</sup>

על כן, כוונות טובות אינן ערובה למדיניות טובה, לא מבחינת העילה המוסרית של המדיניות, ולא מבחינת הפרגמטיזם הפוליטי שלה (כאן אני מניח שכוונות טובות אכן מניעות ומדריכות את השמאל הישראלי, ולא עוינות בלתי מסויגת כלפי יריביו הפוליטיים).

עילם אומר שאנחנו חיים ב"רפלקסים של פחד", עילם מדבר במושגים של פחד יהודי כלשהו, שאין לו אחיזה של ממש במציאות. אולם, אנחנו חיים באזור שבו מצוי הריכוז הגדול ביותר של נשק קטלני מודרני, למעט הארסנל של ארה"ב ורוסיה. המשטרים באזור הם בין הרודניים האכזריים והאלימים ביותר, הן כלפי אוכלוסייתם שלהם והן כלפי יריביהם. בתנאים אלה, זהירות ותשומת לב מרבית לסכנות הם לא פחד ייצרי יהודי, אלא תבונה הכרחית לכל מי שיש בו תחושת הישרדות מינימלית. ואשר לצעדים בוני אמון – כוויית תמכה בעירק במלחמה נגד אירן בסכומים אגדתיים. מה יכול להיות צעד בונה אמון יותר מזה? מה עזרה לה תמיכתה עשר שנים לאחר מכן כאשר עירק פלשה לתחומה? מי שמתעלם מהסכנות האלה הוא עיוור, ואולי אפילו פחדן, כי במקום להתמודד עם המציאות, הוא בוחר להתעלם ממנה באמצעות משאלות לב ותקוות שווא, המאפיינות אולי יותר מחדד יצרי את היהודים, וזה מספק אולי הסבר חלקי לגורלם בשואה. ראוי אולי שעילם יטה אוזן לדבריו של יגאל אלון, התקפים גם בימים אלה:

[T]he Arab states can permit themselves a series of military defeats while Israel cannot afford to lose a single war...[A] military defeat of Israel would mean the physical extinction of a large part of its population and the political elimination of the Jewish state... Nor does this reflect a historical trauma in any sense. To lose a single war is to lose everything and this is most real and stark fact.<sup>6</sup>

על כן, עמדת הימין החילוני אינה נובעת מטרואמה היסטורית, כפי שעולה מעילם, אלא מהכרת המציאות במזרח התיכון, והשלום שייכון בינינו לבין הערבים אינו יכול להיות אלא שלום של הרתעה. שלום הרמוני לא יכול להתקיים, לא רק במסגרת "מערכי הלב" הקיימים, אלא גם במסגרת הגיאופוליטית השוררת במזרח התיכון: משטרים שמשתמשים בליבוי ובשנאה מגייסים את "מערכי הלב" לא לתהליכי שינוי אלא לשנאה. מלחמת העולם השנייה נבעה במידה רבה מהתביעה שנתבעה מדמוקרטיה המאווימת מצד שכנותיה

<sup>5</sup> H. Morgenthau, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, New York, 1967.

<sup>6</sup> Yigal Allon, *Foreign Affairs*, October, 1976.

העוצמה של ישראל, ידרדר את כל האזור למלחמה, ויביא לחיסול ישראל.

בספרו **כעת מחר** (1978) מתריע שמעון פרס שאין בכלל לסמוך על הסכמים עם הערבים, "שהרי מספר ההסכמים שהופרו על ידם במזרח התיכון שווה למספר ההסכמים שקוימו על ידם". האם הפלשתינים מקיימים את ההסכם בנושא הימנעות מהסתה? לגבי גודל המשטרה הפלשתינית? האם מאז האינתיפאדה הם מקיימים התחייבויות לשמור על היציבות, ולא לנקוט טרור? האזהרה "אל תתנו להם רובים" חייבת לעמוד לגד עינינו. נניח שיצחק רבין המנוח היה ניצב לפני כדור בדולח באותו יום גורלי 13.9.93 ערב חתימת הסכמי אוסלו, והיו מראים לו את המציאות שתשרור שמונה שנים אחרי ההסכם – פיגועי טרור, הסתה, ירי על בירת ישראל, התעקשות על זכות השיבה כתנאי להפסקת הירי – האם היה רבין חותם על ההסכם?

★

באופן כללי ביחסים בינלאומיים, ההסכמים בין אומות הם בלתי אמינים. לא רק הערבים אינם מקיימים הסכמים, גם האמריקנים אינם מקיימים הסכמים בינלאומיים. הרי לאחרונה, הם לחצו על ישראל להפר הסכם בינלאומי – עיסקת הפלקון עם סין – כי זה נגד את האינטרסים שלהם. אין אומה חפצת חיים שיכולה לבסס אינטרס קיומי על כיבוד הסכם בינלאומי. צ'כוסלובקיה קיבלה ערבויות מצרפת ואנגליה לבוא להגנתה. כשגרמניה תקפה אותה, טענו בנות בריתה ש"הנסיבות השתנו" ואשר על כן אין הם באים להגנתה.

כותב הנרי קיסינג'ר בלעג מסוים על מנהיגי ישראל שהתעקשו על "הסכם מחייב", בספרו *White House Years* (1979):

For what's a binding peace [agreement] among sovereign nations when one of the attributes of sovereignty is the right to change one's mind? (p. 346)

על כן, אני מפנה את יגאל עילם להיגד זה של קיסינג'ר. הרי עצם הגדרת המושג ריבונות מקפל בתוכו את הזכות (או לפחות את האפשרות) לשנות את דעתך, קרי להפר הבטחות קודמות.

כאמור, דמוקרטיה אינן מיישבות סכסוכים באלימות, לא בגלל מעלותיהם המוסריות של מנהיגיהם, אלא בגלל חישובי עלות ותועלת. ככלות הכול, במשטרים דמוקרטיים חייבים הקברניטים להתייצב בפני הציבור בתקופות קצובות. על פי ההיגיון הקאנטיאני, הם ייזהרו מאוד מלנקוט מהלכים שיסבו סבל ונוזק לאוכלוסייה. יש במשטרים כאלה רתיעה מבנית לייזום מלחמות, אלא אם כן במצבים קיצוניים שבהם מאוימים "ערכי ליבה". אופייני אפוא למשטר דמוקרטי השימוש בהיגיון הקאנטיאני, שכן במשטר שבו השלטון תלוי במה שיש לאזרחים לומר, ובגורלם, תהיה יתר זהירות בנקיטת צעדים מלחמתיים, בניגוד למשטרים טוטליטריים רודניים שבהם המנהיג יכול להכריז על מלחמה בשל "הסיבות הטריטוריאליות ביותר". (כדברי עמנואל קאנט במסה "השלום הנצחי")

המצרים מכבדים את הסכם השלום שישראל חתמה איתם, טוען עילם. למעשה, הדבר היחיד שהמצרים קיימו הוא הימנעות לפי שעה ממלחמה אקטיבית עם ישראל. הם מגבירים צבאם ללא הרף, ועוד מכריזים בגלוי שהנשק והעוצמה הצבאית מופנים כלפי ישראל. המצרים הם המובילים את כל היוזמות הדיפלומטיות העוינות לישראל, הם מתחילים לגלגל תביעה לאילת (אום רשרש) כשטח מצרי,<sup>7</sup> והם מצמצמים עד למינימום את המגעים התרבותיים והמסחריים איתנו. לשלום כזה, קרי שלום של הרתעה, אפשר היה להגיע בלי ויתור על סיני ועל הנפט וכו'. סאדאת אמר בנאומו שתפקיד דורו הוא לחסל את תוצאות 67, ועשה זאת בהצלחה. התפקיד של הדורות הבאים, אליבא דסאדאת, הוא לחסל את תוצאות שנות ה-40 – פרוייקט שאליו מצטרפים בהתלהבות כוחות השמאל בישראל. באיצטלה של פרוייקט חקלאי בנו המצרים תעלה, "תעלת השלום", מהנילוס לסיני, שיכולה לספק גם מים לצבא. כמובן שיש לתעלה זאת רציונל אזרחי חקלאי. אבל כשמובארכ נשאל בראיון אם הוא מוכן להאריך את התעלה כדי להביא מים לפלשתינים ולישראל, ענה: "זהו פרוייקט מצרי, ולא ניתן מים לאף גורם אחר".<sup>8</sup> על אף שמצרים מקיימת בפועל אי-לוחמה, התנהגותה איננה זו של שותף לשלום שמחויב לרוח השלום. יהיו כאלה אשר יצביעו על גורל הפלשתינים כגורם מסביר להתנהגות המצרים. אולם, אם אכן גורל הפלשתינים באמת יקר לליבם של מצרים, מדוע לא הסכימו המצרים לקבל את עזה ולו זמנית, כשזו הוצעה להם בקמפ דייוויד (של 1977), כדי לשחרר את אחיהם הפלשתינים מעול השלטון הישראלי האכזר והמקפח, לשפר את גורלם של הפלשתינים, ואחר כך להעניק לה עצמאות?

קיימת הקבלה מבהילה בין התהליכים במזרח התיכון לבין אלה שבאירופה של שנות השלושים; בין ה"אנגלוס" באוסטריה לבין השתלטות סורית בלבנון; בין ויתור על חבל הסודטים ההררי שהגן על צ'כוסלובקיה, לבין ויתור ישראל ביהודה ושומרון; בין עיר הנמל דנציג לבין חבל עזה, כולל הפרוזדור שמחבר בין עזה ויהודה ושומרון; בין הפרת הפירוז של חבל הריין והמתרחש בסיני ובמצרים.

## שיחה שלישית 7.1.01

שה להבין מדוע עילם, שמדבר בשם הידע, התבונה וההבנה, מתעלם באופן בוטה כל כך מהמציאות באומרו ש"לאיסלם אין רלוונטיות לסכסוך". ככלות הכול, רק בגלל שיקולים בעלי זיקה לאיסלם – בשל מחלוקת על ריבונות מוסלמית על הר הבית – ערפאת מוכן להקריב הסכם שלום איתנו. ב-1948 אנחנו ויתרנו על הר הבית כדי להקים מדינה. ערפאת מסרב לעשות כן ומגייס את כל העולם האיסלמי להצדיק את התעקשותו על הר הבית. מומחים ידועי-שם רבים לאיסלם מדברים עליו במושגים של דוקטרינה תוקפנית ומתפשטת. קשה לדעת, אם כן, אם העמדה שאותה מציג עילם נובעת מהיתממות או מבורות, או משניהם יחד? סריקת העולם האיסלמי, מהאוקיינוס האטלנטי עד מרגלות ההינדו-קוש (בגבול פקיסטן-אפגניסטן) מראה שבמקום שבו קיימות תנועות איסלמיות קיימת גם אלימות. לתנועות אלה יש השפעה

<sup>7</sup> יוסף בודנסקי, "הטריז של מובארכ – הנגב כעילה למלחמה", נתיב גיליון 5, 1997, – בודנסקי הוא ראש כוח המשימה לטרור וללוח"מ זעירה ליד הקונגרס בווינגטון.

<sup>8</sup> International Herald Tribune 27.10.97.

גדולה בעולם הערבי. עצם העובדה, שעילם ער לה, שחלק מהמשטרים מנסים לדכא את האיסלם, מעידה על כוחו, חשיבותו והשפעתו.

השליטים, כיוון שהם מכירים בעוצמתו של האיסלם, מנסים לגייס לצידם את הרטוריקה והסימבוליזם שלו, ומציגים עצמם כמגיני וכמקדמי האיסלם, גם אם הדבר משרת צרכים קצרי טווח, או שיקולים של טיפוח עוצמתם אישית. רוח האיסלם (או לפחות רוחם של אלה הפועלים בשמו) תואמת את ניסיון הגיוס הזה. כך לדוגמה קובעת אמנת החמאס (הקרויה "אמנת אללה: המצע של תנועת ההתנגדות האיסלמית"):

ישראל תישאר זקופה עד שהאיסלם יגדע אותה. יוזמות השלום כביכול והוועידות הבינלאומיות שנועדו לפתור את הבעיה הפלשתינית, כולן עומדות בניגוד לאמונות של תנועת האיסלם. כי ויתור על כל חלק שהוא של פלשתינאים משמעו ויתור על חלק מהדת. הם אומרים בגלוי שאין פתרון לשאלה הפלשתינית פרט לגיהאד. היוזמות, ההצעות והוועידות הבינלאומיות אינן אלא בזבוז זמן. (בסעיף 13)

לעיונות הערבית כלפי ישראל יש שני מרכיבים שמחזקים זה את זה: האופי הרודני של המשטרים, שהם כאמור כמעט כולם וריאנט זה או אחר של דיקטטורה צבאית. והמרכיב השני הוא גיוס המוטיבים האגרסיביים וההתפשטותיים של האיסלם, שמשרתים יפה את האינטרסים של שליטי כל מדינה ומדינה, על אף השאיפה האיסלמית התיאורטית למדינת איסלם עולמית אחת, שאחריה עילם מנסה להתבצר. האם במסגרת מסע "טיהור" האיסלם שעורך עילם הוא מתעלם מגורמים כמו האחים המוסלמים, החיזבאללה, החמאס, הגיהאד האיסלמי, התנועה האיסלמית בגלג'יר? אני פשוט נדהם מאמירה כזו שהאיסלם אינו רלוונטי לניהול ענייני חוץ וביטחון. האם האיסלם, או מוטיבים שלו, לא מנוצלים כדי ליצור מוטיבציה והנעה של הצבאות בעולם המוסלמי? האם מוטיבים איסלמיים לא מופיעים בכל הוועידות של מדינות ערב? האם האיסלם לא מוצג כבסיס לאיחוד, בקביעת יעדים מדיניים של העולם המוסלמי, ובחתימה לעברם? האם ציטוטים מהקוראן אינם משמשים מדינאים בנאומיהם?



תנאי לכול, אומר עילם, הוא מודרניזציה. אולם כיצד מציע עילם ששיגו מודרניזציה בעולם הערבי במבנה החברתי הפוליטי והכלכלי שלהם. הרי פיגורו נעוץ באותם גורמים שמנציחים את עוינותם לישראל: מבנה המשטר הריכוזי והמקום המרכזי של הדת בחברות האלה. אני מסכים עם עילם, שלו מדינות ערב היו שונות באופן מהותי במבנה שלהן, אזי גם התנהגותן הייתה שונה באופן מהותי. השאלה היא אם מודרניזציה יכולה להביא לשינוי משטר, או ששינוי משטר הוא תנאי למודרניזציה. ההיסטוריה מוכיחה שפיתוח כלכלי קצר-טווח ורווחה כלכלית במסגרת משטרים ריכוזיים לא הביאו לרוב להמשך מודרניזציה וליציבות פוליטית ארוכת-טווח. למשל, התוקפנות הגרמנית לא באה על רקע כישלון כלכלי, אלא על רקע חידוש מרשים של הכלכלה הגרמנית. למעשה הוא זה שהעניק למשטר הנאצי את היכולת לממש את תוקפנותו. צדאם חוסיין יזם את תוקפנותו נגד אירן דווקא בתקופה שבה עירק היתה מצויה בתנופה כלכלית. בשנות החמישים היתה לוב בין העניות בעמי תבל, אבל לא היוותה איום ליציבות העולם. רק לאחר גילוי אוצרות הנפט הפכה למדינה תוקפנית, אלימה ומערערת יציבות בציאד, בעימות עם מצרים, בתמיכה בארגוני טרור למיניהם על פני הגלובוס, מאירופה מערבית ועד אסיה המזרחית. שגשוג כלכלי לא הופך דיקטטורים לרודפי שלום, אלא רק ליותר כוחניים. עובדה שברית המועצות חדלה להיות תוקפנית בעקבות קריסתה הכלכלית, כשכבר לא היה לה עוד כוח להמשיך בדרכה הקודמת. גם אין הוכחה שדמוקרטיה חייבת לצמוח על רקע פריחה כלכלית, כפי שמוכיחה הדוגמה המזרח-אירופית, ששם דווקא בעקבות כישלון כלכלי התחילו לצמוח משטרים דמוקרטיים. מצוקה כלכלית יכולה כמובן לחוץ משטר רודני למצב נואש שיביא אותו לתקוף מדינות אחרות, בתקווה שכך יפתרו בעיותיו – כמו שצדאם חוסיין עשה בכווית, כמו שהרודן הארגנטיני גאלטיירי עשה בפקלנד.

תנועת ההתנגדות האיסלמית מאמינה שפלשתינאים היא ווקאף איסלמי במשך הדורות, ועד ליום תחייתו של מוחמד. איש אינו יכול לוותר עליה, על חלק ממנה, או לנטוש אותה או חלק ממנה. שום ארץ ערבית, גם לא כל ארצות ערב, שום מלך ערבי או נשיא, גם לא כולם כאחד, יש להם זכות; אין גם לשום ארגון זכות זאת, ולא לכלל הארגונים פלשתיניים או ערביים, אין להם זכות זאת. (סעיף 12).<sup>9</sup>

החמאס כידוע, אינו ארגון שולי בקרב הפלשתיניים. יחידת המידע של האקונומיסט הבריטי Economist Intelligence Unit (EIU) מתארת את 'חזית הפעולה האיסלמית' (IAF) ככוח של ממש, מאורגן כהלכה, ממומן היטב, שיש לו תמיכה עממית רחבה המתנגדת לנורמליזציה עם ישראל (EIU 1993, 1997). חזית הפעולה האיסלמית, שצמחה מארגון האחים המוסלמים, וכיום מהווה תנועה פוליטי רבת חשיבות בירדן, מפרטת באמנה הרשמית שלה את מטרותיה, הכוללות "הכשרת האומה לעימות מזוין, גיהאד נגד האויבים הציוניים והאימפריאליסטים, הכשרת האומה להתנגדות לציונות העולמית והכשרת גורמים אחרים שתומכים באי הכרה בישות היהודית הפולשת". השפעת האיסלם בירדן גדולה, על אף ניסיונות בית המלוכה לצמצם את כוחו. אפילו בין הפלשתיניים בירדן, והירדנים נחשבים לגורמים יותר מתונים כביכול, ההשפעות הקיצוניות והתוקפניות של האיסלם ידועות ומתועדות היטב. אין לשכוח שגם צדאם חוסיין ניסה (ובהצלחה לא מבוטלת) לגייס מוטיבים איסלמיים במלחמת המפרץ, כדי להלהיב את ההמונים ולהעבירם לצידו. עד היום הוא זוכה לאהדה רחבה בקרב הפלשתינים ביש"ע, ותמונתו מופיעה לעתים תכופות ברחובות – בדרך כלל על רקע כיפת הסלע. אפשר רק לתמוה על ניסיונותיו של עילם להתעלם מן המציאות הזאת ולגייס עולם ורטואלי כדי לתמוך בהשקפתו הפוליטית שמתגלה כחסרת ביסוס עובדתי.

<sup>9</sup> ראו: Israel Affairs Vol. II : no. 1, 1995.p. 279.



במשטרים רודניים ניתן לזהות שני דפוסי התנהגות ברורים: לעתים הם מגייסים הצלחה כלכלית למטרות מלחמה; לעתים הם נדחפים על ידי מצוקה כלכלית להרפתקאות מלחמתיות כדי לפתור בעיות מבית. על כן, כדי ליישם מודרניזציה בת קיימא שלא תנוצל למטרות מלחמה, חייבים קודם להגיע לשינוי משטר, שבו המנהיגים מחויבים לרווחת האזרחים ולביזור השליטה על המשאבים, שהם תנאי הכרחי למודרניזציה ולשגשוג כלכלי היום. אולם בדרך כלל השינוי הדרוש מנוגד לחלוטין להיגיון המבני של המשטר הרווח כיום במזרח. התפתחות מודרניזציה כיום אינם מתיישבים עם ההיגיון השלטוני של משטרים ריכוזיים – למעט אולי דוגמאות בודדות בעיקר באסיה. שליטה ריכוזית במשאבים במשק הקיימת במשטרים הללו הוא ערובה לחנק של הפיתוח, ההתקדמות והמודרניזציה. לדוגמה, הטבע (או אלה), העניק לסעודיה אוצרות נפט עצומים, אבל אלה לא עזרו כלל לפיתוח תשתית יצרנית מגוונת יציבה ובת קיימא. ברית המועצות, מדינה בעלת עושר טבעי מופלג, לא הצליחה לשמור על המודרניזציה בגלל הריכוזיות של המשטר הפוליטי, שחנקה כל אפשרות של ביזור במשאבים. ריכוזיות פוליטית לא מתיישבת עם ביזור השליטה של המשאבים במדינה. ריכוזיות פוליטית לא מתיישבת עם חדשנות וחדושים, לא מתיישבת עם קריאת תיגר על מוסכמות ועל דרכי פעולה קיימות, ריכוזיות פוליטית לא מאפשרת מעבר חופשי של הון, של סחורה, של מידע, של רעיונות – כל אלה הם תנאים הכרחיים למודרניזציה. כלומר, בלי שינוי רדיקלי של המשטרים – שינוי שמאיים על ההיגיון הקיומי של המשטרים הקיימים – לא ניתן להגיע למודרניזציה במזרח התיכון. במציאות כזאת ניתן למנוע מלחמה רק על ידי הרתעה בלתי מעוררת. כל ניסיון אחר דומה לניסיון ליצור מזג אוויר חמים בחורף על ידי לבישת בגדי קיץ.



מרבית הנתונים מצביעים שלא חל שינוי במדינות ערב – או חל שינוי שהוא לרוב בכיוון מנוגד לזה של מודרניזציה. הסימנים היחידים למודרניזציה הם ברכש הצבאי שלהם, ובהצטיידות בכלי קטל. אם מימוש המודרניזציה הוא התנאי לשחר חדש במזרח התיכון, הבה נמתין עד שיעלה, טרם שנאמץ מדיניות שהצלחתה מותנית בבוא הזריחה בפועל. למעשה, עילם מציע ליישם מדיניות שמקדימה את זמנה במקרה הטוב, שמניחה שקיימת מודרניזציה כבר עכשיו, כשלמעשה המודרניזציה בתנאים השוררים כיום בעולם הערבי היא במקרה הטוב תקווה, ובמקרה הסביר – הזיה. האם השלום עם מצרים ועם ירדן הביאו ליתר מודרניזציה, לפריחה ולשגשוג כלכלי? מספר הסכנות שמרכז אריאל מציג בפני עילם אינו מעלה ואינו מוריד, עילם מבטל את כולן: את בעיית המים, בעיית אורך הגבולות, בעיית אי-יכולת פרישת הגנה על מישור החוף, נחיתות טופוגרפית, עוינות האיסלם, הצטיידות צבאית, הסתה, מדיניות השנאה, איום הטילים, בעיית הנשק הקונוונציונלי. לא חשוב מהו צֶבֶר האיומים, עילם דומיו ממשכיכם להטיף בקנאות לנסיגה משטחים. עמוס עוז דגל תחילה בנסיגה מ'השטחים' כמהלך חיוני

להביא שלום, לאחרונה, כשהתייאש מהשלום או כשנוכח שהשלום כנראה אינו מציאותי, הוא ממשיך לתבוע נסיגה, הפעם על בסיס נימוקים אחרים, שהדבר רע לנו. כלומר – אצל אנשי שמאל הנסיגה היא אקסיומה הכרחית, כשכל פעם משנים לה את הנימוקים בהתאם לנסיבות המשתנות. וכל זה בלי לתת אף מענה לאיומים שאחרים מצביעים עליהם, שמתעוררים מעצם הנסיגה עצמה. ניתן אולי להבין, אם כי לא להסכים, את התיזה שאומרת שצריך לסגת משום שהשלום יהווה את המענה לאיומים. אבל כאשר מודים שהשלום הוא לא מעשי, ועדיין לדבוק בנסיגה! משתקפת מזה קנאות כפייתית, שמולה שום נימוק הגיוני, שום הצגת עובדות לא תהיה רלוונטית.

אני מסכים עם עילם שכוחה של מדינת ישראל נובע מהגורמים שהוא מונה. אבל גם כדי להפעיל את האיכויות שאותן הוא מונה – כגון טייסים ומערכות נשק – צריך שטח מינימלי כדי להכיל אותם, להתאמן. עילם לא עזר מלומר כיצד המערך הצבאי הישראלי ייערך אחרי המהלכים שהוא מציע. "מדינה שיש לה יתרון גבול אסטרטגי תוכל להשקיע פחות, או להפיק תועלת צבאית ומדינית גדולה יותר מהשקעותיה בביצורים, בקיום כוח מגויס בכוננות, בחימוש... המשאבים העומדים לרשות מדינה יש להם סוף. השקעות בהגנה, שהמדינה זקוקה להם בהיעדר גבולות אסטרטגיים, באות על חשבון צרכים אחרים. ההבדל הזה בהשקעות בהגנה יוצר במקרים מסוימים שינוי של איכות במצבה הכללי של המדינה וברמתה – מבחינת המשק, החברה התרבות והחינוך. ועוד חשיבות איכותית מייחסים לגבול ביטחון: השפעה על יכולת ההישרדות של מדינה במקרה מלחמה. בהיעדרו של גבול ביטחון, צפויה המדינה להכחדה במלחמה."<sup>10</sup>

יגיון רוסטוב, שהיה תת שר החוץ בימי הנשיא לינדון ג'ונסון, ועמד בראש הסוכנות לפירוק ובקרת נשק, בימי הנשיא רונלד רייגן, דיקן ביה"ס למשפטים באוניברסיטת ייל, אומר, שימפת הפנטגון, שהוכנה ע"י המטות המשולבים של צבא ארצות הברית ב-1967, הצביעה על השטחים החיוניים לביטחון ישראל, שכללו את מרבית השטח המאוכלס של יהודה ושומרון, שטח ההר, הגולן, כולל שטחים נרחבים בסיני. רוסטוב אמר שהוא מפקפק מאוד אם המטות המשולבים היו משרטטים מפה אחרת היום.<sup>11</sup>

יגאל אלון, שמעון פרס ואמנון רובינשטיין, המצביעים על קרקע כמרכיב חשוב בעוצמה הלאומית, לא נמנים עם הימין הקיצוני. כמעט כל ספר מבוא ליחסים בינלאומיים מדגיש את חשיבות הקרקע, הטופוגרפיה, המרחב הגיאוגרפי – כמרכיבים חיוניים ביצירת עוצמה לאומית – כמובן בשילוב עם איכות הממשל, לכידות וכו'. אך ברור שיש סף תחתון מינימלי שמתחתיו קיומה של מדינה הופך לבלתי אפשרי. וכשמדובר במדינה בתנאים הגיאופוליטיים והאסטרטגיים הצבאיים של מדינת ישראל, צמצום ממדי המדינה לרצועה של 100 ק"מ אורך, 20 ק"מ רוחב, שמכילה 80% מהאוכלוסייה, והפעילות הכלכלית, בנחיתות טופוגרפית מוחלטת, אלה נסיבות שלהערכת רבים וטובים אינן מאפשרות תנאי קיום מינימליים. (אכן ראוי להיזכר שוב באזהרתו של שמעון פרס כי: "ספק אם מרחב טריטוריאלי יכול להעניק למדינה כלשהי הרתעה מוחלטת, אבל היעדר מרחב טריטוריאלי מינימלי מעמיד אותה במצב

<sup>10</sup> שמעון פרס, *כעת מחו*, 1978. עמ' 235.

<sup>11</sup> יגיון רוסטוב, "תהליך השלום והחלטות האו"ם 242 ו-338 מתוך: *הגניטימות של ישראל בחוק ובהיסטוריה*, Center for Near East Policy Research, 1993, search.

של אי הרתעה מוחלטת, שבו כשלעצמו יש פיתוי כפייתי כמעט לתקוף את ישראל מכל העברים"<sup>12</sup>.)

אם עילם גורס אחרת, עליו חלה החובה לנמק, להוכיח ולבסס את גירסתו. בנייר התשובה שלו אין זכר להנמקה או להוכחה, אלא רק בליל של השמצות דמגוגיות ופסילות א-פרוירי של כל נימוק נגדי, יהא בסיסו מוצק ככל שיהא.

**אני מוחה ודוחה את שיטת ההתמודדות שאותה נוקט עילם, שכנראה שאינו מכיר את עמדות הימין החילוני בכלל ואת אלו של מרכז אריאל בפרט, בוחר להתעלם מהם ונוטל לעצמו זכות להציג את העמדות הללו שאותן הוא מעוות לנוחותו, ואז מרשה לעצמו להתעמת עם תוצר דמיונו.**

השמאל דגל ותמך במשטרים הרודניים והאכזריים ביותר, הן בעבר כשראה את סטלין כשמש העמים, ואת ניקולאי צ'אוז'סקו ראה כמנהיג נאור ומתקדם, ואת אסד, רוצח משולח רסן, הכתיר כאדריכל סוריה המודרנית. הדמוקרטיה תמיד ניצחו, אומר עילם. לא הייתי מפחית מתפקידה המרכזי של ברית המועצות, שכידוע לא היתה במיוחד דמוקרטית, בתבוסת הגרמנים, במלחמת העולם השנייה, ולא הייתי מתעלם מתבוסתם/כניעתם של מרבית הדמוקרטיה במערב אירופה אל מול הכוחות הגרמניים. על אף שאני חסיד גדול של הדמוקרטיה, ושל כוחה ויתרונותיה לעומת משטרים דיקטטוריים, לא צריך להפריז בכוח זה, ולהעמיד אותה במצבים של נחיתות קיצונית אל מול עולם רודני עוין, שלפחות במרבית הפרמטרים הפיזיים – שטח, אוכלוסייה, כמויות נשק – עוצמתו עולה על זו של ישראל עשרת מונים.

הדמוקרטיה היא אכן אחד ממקורות הכוח של ישראל. מקור אחר היה מחויבות ואמונה בצדקת הדרך של הציונות, ששאבה את רוחה, סמליה, ונושאה מהיהדות, וכל תכלית קיומה התבססה על זכויות היהודים למולדת אבותיהם. כי אם רק דמוקרטיה חיפשו היהודים, יכלו להשתלב בחיים הדמוקרטיים במדינות רבות. דמוקרטיה אינה סיבה להקמת מדינה, ודאי לא מדינת לאום, אלא דרך או שיטה לנהל את ענייניה של המדינה. אם כי היא, לדעתי, הדרך הטובה והעדיפה המקובלת עלי. עילם מדבר על מדינה אחרת. כדי לקבל את טיעוניו עלי לשנות את מגילת העצמאות.

### שיחה רביעית 9.1.01

**ש**ינוי מערכי הלב, הביטוי שעילם משתמש בו ומייחס לימין, הוא לא תביעה של הימין, אלא בעיקר של השמאל. הימין מצביע על העוינות בעולם הערבי כלפי ישראל, אבל לא רק ברמת הפרט, אלא על ליבוי העוינות באופן מוסדי על ידי השלטון. ובתנאים אלה, סיכויי השלום, בלשון המעטה, הם קלושים. אם השלום אמור להיות תוצר של היגיון, אינטרסים ואילוצים, כפי שטוען עילם, למה אנחנו רואים אצל משטרים ערביים ניסיון ליצור תנאים שיקשו על היענות לאותו היגיון, ולאותם אילוצים ואינטרסים. אני לא מצפה שהמשטרים יחנכו לאהדת ישראל. הייתי מצפה שיחנכו לפירות, ליחרונות ולהטבות שינבעו מעשיית השלום, שיהיה פרי של אינטרסים, היגיון ואילוצים. בניגוד לטענת עילם

שהימין הוא זה שמטיף לשינוי מערכי הלב כתנאי ליחסי שלום עם הערבים, הטפה זו אינה אלא מרכיב אינטגרלי של השמאל.

יש להבחין בין טרום אוסלו ואחרי אוסלו. לפני אוסלו, אפשר היה להמשיך במדיניות של עוד דונם ועוד עז, ולשחוק את הנוכחות היחסית של הערבים בהשוואה ליהודים, כפי שהציונות עשתה במשך מאה שנות קיומה, במינימום אלימות. ערבים שאינם אזרחי ישראל יוגדרו כאזרחים זרים הזכאים לזכויות כלכליות, תרבותיות ודתיות, ורשאים להישאר בתחום שליטתה של מדינת ישראל (כולל יהודה ושומרון), כל עוד הם מכירים במדינת ישראל כמדינה יהודית ובעם יהודי כמקור הסמכות. מי שיכפור בסמכות ישראל כמקור ריבונות, יוכרז פרסונה נון גרטה (persona non grata) ויועבר הוא והתלויים בו לפרנסתם, מחוץ לתחום שליטתה של ישראל, כפי שהיתה עושה כל דמוקרטיה בכל אזור זר שהיה חותר תחת ריבונותה.

אם נקודת המוצא היא מדינה יהודית ציונית שתהיה גם דמוקרטית, יש לקיימה בתנאים השוררים בה, ולא על פי תנאים ששוררים בסקנדינביה או בבולקס. אשר לערביי ישראל, יהיה שירות לאומי חובה, ומי שאינו משרת, כולל חרדים, לא מצביע, ולא יכול להיבחר למשרה ציבורית. מדינת כל אזרחיה שאליה כנראה שואף עילם, לא תהיה דמוקרטית, היא תהיה מדינה ערבית, ונכון להיום אין מדינות דמוקרטיות ערביות. הקנאות הקיצונית של השמאל תביא למציאות שהיא תשליל של ערכים שבשם הוא מטיף. איפה יש זיק או זכר של שלטון תקין, זכויות אזרח וכו', בישות הפוליטית שקמה ביהודה ובשומרון, שהשמאל דחף להקמתה? הדיכוי כה גדול, עד שצוותי העיתונות הזרים מפחדים לדווח על מה שקורה בשטחים. הצוות האיטלקי שדיווח על הלינץ' שערכו הפלשתינים בשני חיילי צה"ל נאלץ להתנצל על שחשף את האמת.

★

אני מסכים לא מעט עם עילם האומר שלאחר הסכמי אוסלו, לא נותר אלא לחכות לשעת כושר כדי לבצע במיקסום האלימות מה שאפשר היה לבצע במזעור האלימות לפני אוסלו; אבל ההמתנה לשעת כושר איננה כדי לבצע פשע נורא נגד האנושות אלא למנוע פשע נורא נגד האנושות שהערבים זוממים לממש בשאיפתם להחריב את המדינה היהודית. אין ספק שהמדיניות נטולת ההיגיון והאחריות של אוסלו יצרה את התנאים שהוגדרו על ידי שמעון פרס בספרו **כעת מחר** כ"פיתוי כפייתי לתקוף את ישראל מכל העברים". קשה להניח שהערבים יעמדו בפיתוי הזה, ואין ספק שיהיה על ישראל לנצל את ההיענות הערבית לפיתוי להשמיד את ישראל, כדי ליצור שוב תנאי קיום יציבים עבור העם היהודי במדינה ריבונית משל עצמו. אני מסכים חלקית עם עילם שאכן ממשלות שהיו קרויות ימין ביצעו את המדיניות הוותיקה של ממשלות הקרויות שמאל. אבל זה לא נבע מאילוצי המציאות, אלא מחולשת דעת והיעדר כישרון של הממשלות הקרויות ימין. הימין אף פעם לא היה בשלטון, למרות שהוא מדי פעם זכה בבחירות. הימין, מתוך רגש נחיתות עמוק בלתי מוסבר ובלתי מוצדק כלפי השמאל, נתן ליריביו הפוליטיים לקבוע את האקסיומות של השיח הפוליטי, לקבוע את גבולות

<sup>12</sup> כעת מחר 1978, עמ' 255.

הלגיטימיות בהתנהלות החיים הפוליטיים, ואת סדר היום הלאומי. במהלך קיומה של מדינת ישראל היינו עדים לכישלון מוחלט של השמאל, הן בתחום הפוליטי והן בתחום הכלכלי. מאז שהשמאל ראה את סטלין כשמש העמים, הוא לא חדל מלשנות בהערכותיו הפוליטיות והכלכליות, עד שראה את ערפאת כמושיע ישראל. עולם מתעלם מן העובדות. הוא לא מציג שום נימוק שמבוסס על נתונים עובדתיים שמתמודדים עם הסוגיות שמרכז אריאל הציג בפניו.

★

הגולן – החישובים בנייר העמדה של מרכז אריאל לגבי עלות העברת מתיישבי הגולן מבוססים על העבודה של נורית קליאוט, ושמואל אלבק, מאוניברסיטת חיפה, על הפינוי מסיני.<sup>13</sup> על פי תקדים סיני ויישום אותם קריטריונים מותאמים לשינויים שחלו מאז, מגיע הסכום הדרוש לפינוי מתיישבי הגולן מעל 10 מיליארד דולר. הדמוגיה הבלתי מבוססת של עולם, שאינו מביא אפילו נימוק אחד לביסוס טענותיו, בקושי ראויה להתייחסות. בלי קשר להעברת מתיישבי הגולן, מראים חישובים של אנשי צבא ישראלים שלישראל תידרשנה עוד שתי אוגדות סדירות כדי לשמור על כושר ההרתעה שלה לאחר ירידה מהגולן. ההערכות לגבי העלות הנדרשת החד-פעמית נעות בין 17 מיליארד דולר, סכום שישאל הגישה כבקשה לקונגרס, אשר דחה אותה, ועוד 20-25 מיליארד דולר פלוס תוספת שנתית שוטפת של 5 מיליארד דולר לתקציב הביטחון, זאת על פי חישוב מפורט שנעשה ע"י יואש צידון, לשעבר ראש אמצעי לחימה וראש תכנון בחיל אוויר.<sup>14</sup> לפי חישובי המרכז, ההערכות המקסימליות הכוללות שילוב של עלויות פינוי אזרחי ופינוי צבאי הגיעו ל-58 מיליארד דולר (אני אפילו זוכר הערכה ממקור אמריקאי של 60 מיליארד דולר). יואש צידון מפרט במחקרו את הנתונים והוא מגיע ל-30-35 מיליארד דולר. על איזה מקורות מסתמך עולם שהוא מפרוץ מספרים וסיפורים בלתי מבוססים לגבי העלות. עולם גם לא מביא בחשבון שהצבא היורד מן הגולן יצטרך להתפרס בגליל. זה ייצור חיכוך מתמיד עם האוכלוסייה הערבית, ולא יאפשר שטחי אימונים. זה יוביל להפקעת אדמות חקלאיות בקנה מידה נרחב, בין היתר מערביי האזור, דבר שקרוב לוודאי יעורר תסיסה לא קטנה בקירבם.<sup>15</sup>

"טכנולוגיה מתקדמת תחליף את רמת הגולן", הוא שם מאמרו של רון בון ישי,<sup>16</sup> אך עד מהרה מתברר לקורא שטכנולוגיה מתקדמת לא תחליף את רמת הגולן, אלא אם תלווה בצעדי פירוז דמויניים ובלתי סבירים מצד הסורים. על פי רון בון ישי, כדי לשמור על ביטחונה של ישראל לאחר פינוי הגולן, סוריה תידרש לפרוץ את שטחה מזרחית מדמשק מכל נשק כבד או התקפי, ולהרחיק את משגרי הטילים שלה כמעט עד פאתי עירק. ברור לכל בר דעת שפירוז כזה מצד משטר כמו זה הסורי לא יעלה על הדעת. משטר שנשען על עוצמת הצבא להישרדותו לעולם לא יסכים להוצאתו מסביבות הבירה דמשק. וללא הפירוז הבלתי אפשרי בעליל, לא ניתן לשמור על ביטחון מדינת ישראל. כל מי שלא סבור שהפירוז הזה אפשרי, חייב להגיע

למסקנה שנוכחות צבא ישראלי ברמת הגולן חיוני לביטחונה.

★

יש מידה רבה של צביעות ודמוגיה בשאלה האם השלום יקר ממלחמה. האם יכול עולם לערוב שהנסיגה אכן תביא שלום של הרמוניה? השקט הנוכחי נשמר כי אנחנו בטווח תותחים מדמשק. למעשה יש לנו עם סוריה שלום של הרתעה למעלה משנות דור. עולם לא מציע להחליף מלחמה בשלום, אלא להחליף שלום של הרתעה בשלום של הרתעה בתנאים נחותים, שיחייבו עלות גבוהה הרבה יותר לקיומו מאשר היום.

יש להביא בחשבון את משמעות הוויתור על מקורות המים בגולן עבור משק המים הלאומי. מחקר שתה"ל ערך עבור מרכז יפה ללימודים אסטרטגיים, אוניברסיטת תל-אביב,<sup>17</sup> הגדיר כמעט את כל רמת הגולן כאזור הידרו-אסטרטגי חיוני עבור ישראל שאין לוותר עליו גם בהסדר שלום. נציב המים האחרון, מאיר בן מאיר, שלא נמנה עם כוחות הימין, אמר בפסקנות בפני הוועדה לביקורת המדינה ש: "יישוב הגולן ע"י הסורים במאות אלפי בני אדם שלא יטפלו בבעיות הביוב והזיהום ברמה נאותה, פירושו חיסול הכנרת – פשוטו כמשמעו" (3.1.2000).

שר החקלאות בממשלת רבין-פרס בתקופה הסכמי אוסלו, יעקב צור, אמר שמקורות המים מהווים גורם חשוב ומכריע עבור ישראל, וכן שאינו מכיר שום תחליף למים של הגולן. דו"ח חברת מקורות (1996) מזהיר ששימוש נרחב של מי הרמה על ידי הסורים יביא כמעט בוודאות להעלאת המליחות בכנרת, שיהפוך את כולה לבלתי שמישה כמקור מים לחקלאות ולצרכים עירוניים. הדו"ח מביע חשש שמשק המים הישראלי לא יוכל לעמוד בזאת. ואם יציע עולם לפתור, בהבל פה, את בעיית המים באמצעות התפלה ו/או על ידי ייבוא מים מטורקיה, ראוי שילמד את הסוגיה לעומק, כולל משמעות בנייה מחדש של תשתיות להולכת המים וחלוקתם, צריכת האנרגיה, אתרי אנרגיה, משך הזמן להקמה הדרושים לפתרון כזה ולהיתכנותו.

★

עולם הרי מכיר בכך שהסורים היוו איום על יישובי עמק הירדן בעבר. עצם האיום מהווה קוזוס בלי (CAUSUS BELLI). על פי אמנת האו"ם אסור לאיים על מדינה אחרת באלימות, וכך, האיומים המתמשכים של העולם הערבי מהווים הפרה של האמנה הזו. אני אינני רוצה לטעון שחל איסור משפטי להעביר שטח לתוקפן, אבל אני רוצה לומר נחרצות שאין חובה להחזיר לו, ועל פי העקרונות שקובע עולם, על חלק גדול מהיישובים שמעבר לגבולות החלוקה חל אותו דין שעולם רוצה להחיל על ההתנחלויות כולן. כי מרבית היישובים, כולל נהריה ובאר שבע, אינם בהסכמה ערבית. ראו הדרישה הערבית מהאו"ם לקיים את החלטת החלוקה. שלילת לגיטימיות מההתנחלויות שוללת את הלגיטימיות של כל היישובים שמעבר לקווי החלוקה. למעשה, חוק בינלאומי הוא נטול שיניים. הנרי קיסינג'ור

<sup>13</sup> נורית קליאוט, שמואל אלבק, **אנטומיה של פרידה: מדיניות פיני יישובים ופינוי ממונים מחצי האי סיני**, ההוצ' אה לאור/משרד הביט' חון, 1996.

<sup>14</sup> מחקר מסי' 5 של **מרכז אריאל למחקרי מדיניות** מאת יואש צידון, 1998.

<sup>15</sup> עמיר רפפורט, **דיעות אחרונות**, 31.12.99.

<sup>16</sup> רון בן ישי, **דיעות אחרונות**, 17.12.99.

<sup>17</sup> יחושע שוורץ ואהרון זר הר, "בעיית המים במסגרת ההסדרים בין ישראל וערב", 1991.

השמאל מציע פתרון נגדי: במקום להעביר את האוכלוסייה הסוררת לעברו של גבול, הוא מציע להעביר את הגבול לעברו של האוכלוסייה הסוררת. גם בזה יש היגיון שלטוני, בתנאי שהשמאל יכול להוכיח שהפתרון מאפשר למדינה שלו תנאי קיום במסגרת הפרמטרים הגיאוגרפיים-פוליטיים שהוא מציע. אם אינו מסוגל להציע זאת הוא מכתים עצמו בחוסר נאמנות למדינתו. הפרדיגמה השלישית – "הכנענית" – גורסת שבמקום להזיז אוכלוסייה או גבולות, יוצרים זהות חדשה, לאומיות חדשה.

פתרון השמאל והימין הם פתרונות פוליטיים וציוניים. הפתרון "הכנעני" אינו פתרון פוליטי ואינו ציוני, אלא פתרון חברתי תרבותי. מי שדוגל במדינת כל אזרחיה אינו יכול להיות נאמן למדינת ישראל כפי שקמה על פי מגילת העצמאות. מי שדוגל בחיסול מדינה ליהודים בוגד בעקרונות הקמת מדינת ישראל.

### שיחה חמישית 14.1.01

**א**מר עילם: "התנועה הציונית היתה מוכנה לוותר על ירושלים בשתי תוכניות 'חלוקה'. היחס המדיני לירושלים היה פונקציה של כוח צבאי וזמינות משאבים, ולא של זיקה נפשית של הציונות. לא ניתן להסביר את הלחימה העיקשת כדי לפרוץ את המצור על ירושלים בהיעדר זיקה של הציונות לירושלים. יש לעבור שוב בשער הגיא, לראות את שרידי השריוניות בצדי הדרך, להיזכר בפריצת דרך בורמה, כדי להבין שהטענה לגבי עליונותה של תל-אביב על ירושלים בתודעה הציונית איננה אלא ניסיון לשכתב את ההיסטוריה כדי להתאימה לאידיאולוגיה פוסט-ציונית. אף אחד לא הכריח את מנהיגות היישוב היהודי לקבוע את כל מוסדות הממשל בירושלים. לי לפחות לא ידוע על אף הצעה רצינית בשני עשורים לפני ששת הימים לקבוע את תל-אביב כבירה רשמית של מדינת ישראל. לא זו בלבד שלירושלים היה תמיד מקום חשוב באתוס הציוני, אלא גם לחברון, כפי שעולה בבירור ממנהיגים ציוניים, מכן גוריון ועד יגאל אלון, היתה חשיבות באתוס זה. היעדר נוכחות יהודית במקומות כמו ירושלים וחברון היה אפוא תוצאה של מציאות צבאית ולא התנכרות נפשית.

עילם מאשים, כי מפעל ההתיישבות בישי"ע קם "בהשראת תפיסה פולקיסטית" (והרמז הנבזי ברור לכול): אני מפנה אותו לקטע הבא, פרי עטו של שמעון פרס:

יש ליצור רצף התיישבות חדש: ביצור ירושלים ועריה, מצפון, ממזרח, מדרום וממערב, על ידי הקמת ערי משנה, פרברים ויישובים – מעלה אדומים, עפרה, גילה, בית אל, גבעון ומחנות צה"ל והיאחזויות נח"ל – כדי להבטיח שעיר הבירה תובטח באגפיה ותישען על התיישבות עירונית וכפרית. התיישבות זו תחבר לשפלה ולבקעה על ידי כבישי רוחב ואורך חדשים; התיישבות לאורך בקעת הירדן נועדה לקבוע הלכה למעשה את הירדן כגבול ביטחון, אם כי ההתיישבות בשיפוליהם המערביים של הרי שומרון ויהודה, היא שתגאל אותנו מקללת המותניים הצרות של ישראל.

למעשה מבטל את קבילותם המחייבת של הסכמים בינלאומיים, ועל כן הוא מערער על הקביעות של סיכומים בין מדינות.<sup>18</sup> זאת משום שכל ההסכם עלול להיות מופר אם הוא נוגד את האינטרסים של אחד או יותר מהצדדים. כל מדינה, לא רק הימין, אם יש ביכולתה לעשות כן, תתעלם ממה שמכונה חוק בינלאומי, אם הוא מתנגש באינטרס חיוני שלה. אנשי השמאל שמדקלמים מנטרות של קדושת ההסכמים הבינלאומיים, ומכאן מזהירים שארצות הברית לא תאפשר לנו להפר התחייבויות שנטלנו על עצמנו במסגרת הסכמים אלה, מופנים ללחץ המסיבי שהפעילה ארה"ב עצמה על ישראל להפר הסכם חתום עם סין, כשזה נגד את האינטרס שלה (עיסקת מטוס הפלקון). כמו כן, אני מפנה את אנשי השמאל לניסיונות ההתנערות של ארה"ב מההתחייבויות שלה לשמור על חופש השיט בים סוף ערב מלחמת ששת הימים.



הרעיון של הקמת מדינת ישראל נעוץ בהגדרת תכלית. הרי ללא הגדרת תכלית ייחודית להקמתה, אין בה צורך. תכליתה הייחודית היא בהגדרת יחידה טריטוריאלית שבה היהודים יוכלו לממש את ריבונותם. קיום אנשי עומד במישור אחד וקיום קבוצת/מדינת לאומי עומד במישור אחר. כל ארגון, בין אם זו קבוצת כדורגל או מועדון אספני בולים, יש לו תכלית קיום. בהקשר הארגוני אני כופר באופן חד משמעי בעמדת עילם שתכלית הקיום של X היא קיומו של X. כל ארגון, איגוד, קבוצה יש להם תכלית קיום שבלעדיה אפשר לפרקם. מי שאומר שאין תכלית קיום של X מעבר לקיום של X עצמו, שולל את הרציונל לקיום יחידה שהיא מעבר לפרט היחיד, כי לכל התארגנות אנושית יש מטרות קיום שהן צידקת קיומה. יש דיאלקטיקה בין קיום הפרט לבין זה של הכלל. הדוגלים בציונות יודעים שכייחידים הם לא יכולים להיות ציוניים, אלא רק כקולקטיב.

הוויכוח בין עילם לבני אינו בספירות המטאפיזיות. כנראה שגם עילם מחייב קיום ישות ציונית. הוויכוח בינינו הוא לגבי התנאים הדרושים לקיום הזה. על עילם להוכיח כיצד במתכונת שלו, בסביבה שהיא כל כך עוינת לערכים שבהם הוא דוגל, הוא יקיים את האנושיות הזאת. ככלות הכול, המשטרים הערבים הם הפוגעים באנושי הרבה יותר מבני גבין ומשה ארנס, עיינו ערך: צדאם חוסיין, החמאס, אסד וכו'. ההבדל בינינו אינו בפלפול פילוסופי על סוגיות אנושיות, אלא בכך שאני איני מוכן לתת קדימות לתביעות לאומיות נוכריות על חשבון קדימויות לאומיות שלי. לא ניתן לקיים מדינה ללא תחושה של לכידות, וזהות קולקטיבית – היא הלאומיות.



ישן שלוש פרדיגמות הגיוניות מבחינת מבנה השלטון: של הימין הקיצוני, של השמאל הקיצוני, ושל "הכנענים". פרדיגמת הימין – בגבולות הטריטוריאליים של המדינה היהודית יש אוכלוסייה שכופרת בלגיטימיות של הריבונות היהודית, ולכן יש לשחוק את נוכחותה עד שלא תהיה משמעותית, כפי שעשתה הציונות במהלך דרכה.

<sup>18</sup> White House Years, 1979 – ראו לעיל.

ההתיישבות ברמת הגולן נועדה להבטיח שפלטפורמה קרקעית זו לא תהיה סיכון, אלא מחסום צפוני מזרחי בפני התקפת פתע.<sup>19</sup>

הרציונל שבא לידי ביטוי בדברי פרס, ושאותו מאמץ הימין החילוני, מעיד על שיקולים פרגמטיים ולא על שיקולים פולקיסטיים, כמינוחו של עילם, העומדים מאחורי המפעל ההתיישבותי.

יתרה מזו, נראה שאצל עילם מתגלים טיעונים מוסריים מוזרים ביותר. הוא מקבל הקמת יישובים יהודיים על חורבות כפרים ערביים, כמו: אוניברסיטת תל-אביב במקום שייד מונס, נוף ים במקום סידני עלי, בניין הכנסת על חורבות יישוב ערבי. לעומת זאת הוא משלים עם גינוי היישובים אריאל, אלקנה, אלפי מנשה ועוד, שקמו על גבעות טרשים בלי להזיז אף ערבי מאדמתו. מרבית האדמות שעליהן הוקמו יישובים יהודיים לאחר 1967 היו ברשות המשטר הרודני ההאשמי, ששליטתו באזור הוכרה רק על ידי שתי מדינות: בריטניה ופקיסטן. ההתיישבות היהודית ביהודה ושומרון אחרי 67' היתה פחות פולשנית ופחות כוחנית מההתיישבות שלפני 67'. גם כשהקימו את כרמיאל בגליל נזקק השמאל הישראלי נגד הקמת יישוב יהודי בלב אוכלוסייה ערבית צפופה. כל מדינת ישראל היא קביעת נוכחות יהודית באזור שהערבים רואים אותו כאזור ערבי. הדרך היחידה ליצור מפת התיישבות מקובלת על הערבים היא לחסל את מדינת ישראל כמדינה יהודית ציונית, שהרי גם אם נצמצם את היישוב לשיינקין ופלורנטין, נמצא ערבי כלשהו שינפץ במסמכי קושאן על השטח, וזו תהיה עילה לאי קיום שלום עם היהודים. לדוגמה: אזור הר דב בגבול לבנון – לאחר נסיגת ישראל לגבול השווסים, וסומן בקפידה בידי נציג האו"ם – מהווה עילה להתקפות החיזבאללה.

הגישה שגורסת שעל אבנים לא כדאי להיהרג תביא בהכרח שהיהודים יהרגו על אבנים. אם אתה מחזיק באבנים מסוימות ויריבך מאיימים במלחמה בטענה שהאבנים שלהם, ואתה נסוג כי אינך מוכן להיהרג על האבנים הללו, תמצא עצמך נסוג לקבוצה אחרת של אבנים שגם עליהם לא כדאי להיהרג. וכשיריבך מבינים שאינך מוכן להיהרג על אבנים, הם ימשיכו לאיים עליך בהרג, כדי שתמשיך לסגת עד אשר תמצא את עצמך נטול אבנים לחלוטין, עם רגליך בחול, וגבך אל הים.

צירציל היה, ללא ספק, מטיח בשמאל הישראלי את אשר הטיח במחנה השלום הבריטי, שרפיסותו ופטרונותו הביאה על האנושות את האסון הגדול של מלחמת העולם השנייה: "בחרתם בקלון כדי להימלט ממלחמה. בסוף קיבלתם גם קלון וגם מלחמה." ובמילים של אמנון רובינשטיין, מומחה למשפט קונסטיטוציוני ולימים שר החינוך מטעם מפלגת מ"צ, ספינת הדגל של השמאל הישראלי:

מכל השקרים הפלשתינים אין לך שקר גדול ומוחץ יותר מזה התובע הקמת מדינה פלשתינית נפרדת בגדה המערבית. מאז ימיו של ד"ר גבלס, לא היה עוד מקרה דומה שבו חזרה מתמדת על שקר הניבה פירות כה מרובים.<sup>20</sup>

לא נותר אלא לתהות כיצד ומתי אירעה המטמורפוזא המופלאה הזו, שהפכה שקר מוחץ בנוסח נאצי לאמת זוהרת, נר לרגלי השמאל. יכול להיות שהשמאל עצמו נפל קורבן לאותו שקר שמפניו הזהיר דובר כה רהוט ומלומד. במקום אחר אומר פרופ' רובינשטיין, כאמור מומחה למשפט קונסטיטוציוני:

אין לדעתי לקבל את הטעון העקרוני על פיו רשאים ערביי ארץ ישראל להחליט על דעת עצמם כיצד יארגנו את חייהם המדיניים. השאלה היא שאלה בינלאומית ולישראל – כצד העלול להיפגע יותר מכל צד אחר בעניין זה – זכות וחובה להביע את דעתה ולעשות למען קבלת דעתה.<sup>21</sup>

על כן, גם אנשי שמאל ראו דווקא בתביעה להקמת מדינה פלשתינית טכסיס בנוסח נאצי, ולא ראו שום פסול בניסיון למנוע מערביי ישראל לקבוע את גורלם המדיני מערבית לירדן. על עילם חלה החובה להצביע על תמורות דרמטיות כל כך, הן בפרמטרים הגיאוגרפיים במזרח התיכון, והן בעקרונות המשפט החוקתי שיצדיקו מהפך כה דרמטי מאז דברי רובינשטיין ב-1976.

בזמנו הזהיר שמעון פרס:

...הקמת מדינה [פלשתינית] כזו – פירושה נהירת כוח פלשתיני לוחם (יותר מ-25.000 לוחמים על נשקם) אל תוך יהודה ושומרון; כוח זה, בצירוף צעירי המקום, יכפיל את עצמו בתוך זמן קצר – נשק וציוד לא יחסרו לו; בתוך זמן לא רב תקום ביהודה ושומרון וברצועת עזה תשתית למלחמה; יהיו לישראל בעיות של ביטחון שוטף, והן עלולות לדרדר את ישראל למלחמה, או לערער את המורל של אזרחיה; ובזמן מלחמה – יהיו גבולות המדינה הפלשתינית קו זינוק מצוין לכוחות ניידיים, כדי לפרוץ מיד לעבר התשתית החיונית לקיום ישראל, לפגוע מיד בחופש הפעולה של חיל האוויר הישראלי מעל שמי ישראל, ולהקיז את דם האוכלוסין על ידי ימסות של ארטילריה בסמיכות מקום לקו הגבול.<sup>22</sup>

כיצד להסביר את המהפך הדרמטי בעמדות השמאל. ייתכן כי התשובה לכך טמונה במילותיו של נתן אלתרמן בשירו על לבטיו של השטן המבקש להתגבר על נצור:

אז אמר השטן: הנצור הזה איך אוכל לו.  
אתו האמץ וכשרון המעשה  
וכלי מלחמה ותושיה עצה לו.  
ואמר: לא אטל כחו  
ולא רסן אשים ומתג  
ולא מרץ אביא בתוכו  
ולא ידיו ארפה כמקדם,  
רק זאת אעשה: אכהה מוחו  
ושכח שאָנו הצָדק.

אולי מה שקרה שהשמאל פשוט נפל קורבן לאותו שקר חוזר ונשנה שמפניו הזהיר אמנון רובינשטיין לעיל. אולי פשוט מוחו אכן נעשה כהה.

<sup>19</sup> כעת מחר, 1978.

<sup>20</sup> א. רובינשטיין "שקרים פלשתינים", הארץ, 30.7.76.

<sup>21</sup> א. רובינשטיין "מלכוד המדינה השלישית", הארץ, 6.8.76.

<sup>22</sup> שמעון פרס, כעת מחר, 1978.

לחיסולו, אלא לחיסול כל הערכים שכביכול הוא מדבר בשמם. אני ממש מתקנא בעילם על העמדות שהוא מביע, שנראות חסינות לחלוטין בפני מציאות עובדתית. לא ניתן להסביר את המתרחש היום בישראל ובעולם הערבי על בסיס היעדר שנהא כלפי היהודים. הרי המתרחש היום בא בעקבות ארבע שנות השמאל, בשלטון. מ-1992, למעט הפסקה של שלוש שנים – נתניהו – השמאל שולט בעשור האחרון. אילו אנשים אנחנו רואים במסגרת שינוי החברה שבו השמאל מאמין ואותו הוא אמור לחולל, הן כלפי פנים והן כלפי חוץ? פרץ האלימות היום בא אחרי ההצעה הנדיבה ביותר שנעשתה אי פעם על ידי ממשלה שמאלנית כלפי הערבים, שעונה כמעט על כל הקריטריונים שאותם דורש עילם ליישוב הסכסוך עם הפלשתינים – עקירת מרבית ההתיישבות היהודית שהוקמה אחרי 1967, חלוקת ירושלים, ונסיגה לאותם קווים שאותם מחייב עילם, מן הסתם. אך על אף הנדיבות הזאת, הערבים ממשיכים באלימות בגלל תביעותיהם הפסקניות לשלול סמליות יהודית מובהקת – הר הבית, ודרישה בלתי מתפשרת למחוק את אופיה היהודי של ישראל באמצעות זכות השיבה. כיצד ניתן להסביר את העובדה שהערבים מוכנים לוותר על השלום ועל סיום הסכסוך בגלל הר הבית וזכות השיבה? אלא אם כן זה נובע מאי-נכונות להשלים עם ישות יהודית ריבונית עצמאית, ומשנאה יוקדת לכל אפשרות של הגדרה עצמית מצד היהודים. האם אי-השלמה ערבית, אותם גילויי שנאה, אינם סימנים המעידים לאנטישמיות?

עילם מפאר את יכולת השמאל לחולל שינויים בחברה (לעומת המאובנות כביכול, של הימין). ואכן את השינויים הגדולים בחברה, שהביא השמאל מאז 1992, רואים היטב בגידול הקיטוב, באי-השוויון, ובכיתתיות של החברה הישראלית שקיבלו תאוצה במשך שלטונו, במיוחד בימיו של יצחק רבין שסגד לפלוטוקרטים.

עילם טוען שקיימת קריסה אינטלקטואלית של הימין. בעמדותיו אני מוצא פחדנות, עיוורון וחולשה אינטלקטואלית. בכל מסע ההשמצה של עילם נגד סוגיות מרכז אריאל, אין דוגמה, ולו אחת, של ניסיון להתמודד עניינית עם מהות הטענות ועם הסכנות המועלות על ידי המרכז. עילם מאמץ את הטכניקה הילדותית של פעוט אינטלקטואלי: במקום להתמודד עם טיעונים, הוא מכחיש את קיומם, ובכך הוא מסמל בצורה המובהקת ביותר את האינטלקטואל השמאלי בישראל היום. ■

כל תורה של לאומיות, בניגוד ללאומנות, היא תורת ייחודיות של קבוצת אנשים מסוימת, ועצם ההשתייכות לקבוצה כזו מצביע על ייחוס יתרונות מסוימים לקבוצה. כך כל אומה מתגאה בתולדותיה, והישיגה. כל מי שטוען לאי קיום ההבדלה בייחודיות, טוען למעשה לזהות (היעדר שוני) בין האומה הדנית והאומה האירנית, בין המצרים לבין ההולנדים. נכון הוא שבעידן המודרני חל ערבוב וטשטוש באופי המובהק של כל עם ועם, אבל כל מי שמתכחש להבדל עקרוני ועמוק הקיים בין השורר בקופנהגן לבין השורר בטורן, אינו מתקדם, פתוח ומודרני, אלא אטום ועיוור.

לו היינו מקבלים את גישתו של עילם, אין ספק שהיתה שוררת בארץ מציאות דומה לזו ששוררת ביתר ארצות האזור, עם אותה רמה של חירות אישית, חופש ביטוי, שוויון לנשים ורווחה כלכלית. "ברחבי העולם הערבי" כותב ראמי חורי, עורך לשעבר של הג'ורדן טיימס:

רמת חייהם של מרבית התושבים ירדה, כתוצאה מחוסר האיזון בעשור וחצי האחרונים, בין גידול האוכלוסייה לבין משאבים כלכליים/טבעיים. הנתונים העדכניים ביותר הזמינים כיום, 'הדו"ח הכלכלי הערבי המאוחד – 1997', מראים שבין השנים 1980-1996 גדלה אוכלוסיית הערבים מ-165 מיליון ל-257 מיליון, כלומר ב-56 אחוז, בעוד שהתוצר המקומי (התמ"ג) הערבי הכולל במחירים שוטפים גדל ב-32 אחוז, מ-437 מיליארד דולר ל-576 מיליארד דולר. על כן, התמ"ג לנפש ירד ב-14 אחוז בעולם הערבי במשך שבע עשרה שנים – בתקופה שמרבית העולם נטה לראות את הערבים כעשירים.

המגמה המצרפית הזו נוטה להסתיר מציאות קשה אך יותר ברמת המדינה הבודדת, היות שהכנסותיהן הגבוהות ואוכלוסיותן הקטנות של המדינות מפיקות הנפט מעוותות את המספרים. ירדן, למשל, מאפיינת את המדינות בעלות הכנסה נמוכה שכה נפוצות באזור. התמ"ג לנפש בירדן בתקופה 1985-1995 עלה ב-103 אחוז במחירים דינריים שוטפים, אולם צנח ב-16 אחוז במחירים דינריים קבועים, וב-59 אחוז במחירים דולריים קבועים, מ-\$2.144 ל-\$908.<sup>23</sup>

מדבריו של עילם הולך ומזדקר מנגנון השמדה עצמית שטמון בחובו של השמאל הישראלי, שיביא לא רק

<sup>23</sup>Rami Khouri, "New Routes", Middle East Quarterly, vol. 5 (3), p. 22